

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1101

24. SVIBNJA 2024. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Jasna Vojnić saborska zastupnica

SADRŽAJ

8

Konferencija DSHV-a za medije
**Vrednujemo raznolikost
i promičemo pravednost**

10

DSHV predstavio izborni program
u Somboru

**Manjinska prava,
komunalna infrastruktura,
poljoprivreda**

12

Perica Vujić, lektor hrvatskog
jezika na Filozofskom fakultetu
Sveučilišta u Novom Sadu

**Jačanje jezičnih
kompetencija**

20

Hrvati u Boki – knjiga i izložba
Tragovi trajanja

30

Hrvatske institucije
i udruge u *Noći muzeja*
**Kazalište, slammarke,
cvijeće...**

36

Donje rublje Bunjevaca
Ispod svile šling

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mira Tumbas (predsjednica), vlč. Josip Ivešić,
Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka
Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Ama-
lija Šimunović, Željka Vukov

v. d. RAVNATELJICE:

Mirjana Trkulja
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Tragovi

Prema Popisu stanovništva, onom posljednjem iz 2022. godine, Hrvata je u Srbiji skoro 40.000. To je onaj službeni podatak. Sigurno je ta brojka veća od tih 40.000, ali koliko Hrvata zaista živi u Srbiji može se samo procjenjivati, nagađati, kao što se može procjenjivati i što su osim demografskih kretanja razlozi što je Hrvata u Srbiji pet puta manje nego 60-ih godina prošlog stoljeća. Tema je to za analizu i uostalom tema koju smo proteklih mjeseci u *Hrvatskoj riječi* obradili iz različitih kutova, analizirajući i ukrštajući podatke.

Kako pokazuje službena popisna statistika, u Vojvodini nema grada ni općine u kojima ne žive Hrvati. Negdje se to mjeri tisućama, negdje stotinama, a negdje desetcima. Jedna od općina u kojoj se broj Hrvata mjeri desetcima je Općina Sečanj. A službeno izjašnjenih je 77 Hrvata, najviše u Boki gdje ih je 49. I nisu Sečanj i Boka neki izuzetak. Ima još takvih mjesta diljem Vojvodine. Mjesta u kojima je ionako mala skupina Hrvata zbog asimilacije postala još manja ili u potpunosti nestala.

Tu Boku posjetili smo prije nekoliko dana. Razlog je bilo predstavljanje knjige o Hrvatskom groblju u Boki. Zanimljiva ideja. Sagledavati povijest jedne zajednice kroz njezino groblje. Nije to samo čuvanje uspomene na preminule već se prateći prezimena i imena pokojnika, godine rođenja i smrti, jezik i pismo može pratiti kako su neke obitelji nestajale, gubile svoje nacionalno obilježje.

Zanimljiva ideja koja je na istom projektu spojila Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Gradsku biblioteku Pančevo. Jedinstvena, jer primjeri suradnje s većinskim kulturnim institucijama nisu tako česti.

Zanimljiva i mještanima Boke, jer je na predstavljanju knjige dvorana doma kulture bila prepuna.

Knjiga je tu, na groblju je postavljena ploča s natpisom Hrvatsko groblje i popisom spomenika i imena. Potaknuo je ovaj interes za Hrvatsko groblje u Boki i na uređenje groblja. Vremena ima do rujna kada će u Boki biti održan znanstveni skup o Hrvatima u tom mjestu.

Još kada bi se ovaj bokeljski primjer primio još negdje.

Z. V.

Žigmanov: Manjine zastupljene u zakonodavnim i izvršnim tijelima

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov** susreo se 17. svibnja s visokim komesarom za nacionalne manjine Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) **Kajratom Abdrahmanovim** u njegovom uredu u Haagu.

Komesar Abdrahmanov je čestitao Žigmanovu na ponovnom izboru za ministra, uz želje da nastavi sve, kako je rekao, uspješno započete aktivnosti i procese na polju ostvarivanja i zaštite prava i društvenog položaja nacionalnih manjina u Srbiji.

Žigmanov je predstavio aktualno stanje i planove Ministarstva u području nacionalnih manjina, pri čemu je posebno istakao izradu Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, kao i programe koje Ministarstvo provodi zajedno s Uredom OESS-a u Srbiji.

Žigmanov je naglasio važnost uspješno završenih izbora na republičkoj i pokrajinskoj razini, posebno iz vizure političke participacije nacionalnih manjina.

»Broj izabranih narodnih zastupnika i broj ministara u novoj Vladi Srbije iz redova nacionalnih manjina visoko odražava nacionalni sastav stanovništva. Slična je situacija kada je riječ o donositeljima odluka u tijelima vlasti u AP Vojvodini. Takvo pozitivno razrješenje izbora posljedica je opredjeljenja pobjednika izbora – Srpske napredne stranke i predsjednika Republike **Aleksandra Vučića** – o potrebi stvaranja, prema nacionalnim manjinama, inkluzivnih institucija vlasti koje će voditi računa o multietničkom sastavu stanovništva«, rekao je Žigmanov.

Visoki komesar Abdrahmanov je rekao da često ističe Srbiju kao dobar primjer integracije nacionalnih manjina, kao i dobar zakonodavni okvir, te mjere i politike koje su usmjerene na zadovoljavanje interesa i potreba nacionalnih manjina. Razgovaralo se i o izazovima u primjeni zakona, pitanju razmjerne zastupljenosti nacionalnih manjina u javnoj upravi, kao i o koracima koji se poduzimaju na planu ekonomskog razvoja i razvoja infrastrukture u područjima u kojima živi značajan broj pripadnika nacionalnih manjina.

Interreg VI-A IPA Programa Hrvatska – Srbija 2021. – 2027.

Na sastanku Odbora za praćenje, održanom u Novom Sadu 7. svibnja 2024., odobreno je financiranje dodatnih 17 projekata u okviru prvog poziva Interreg VI-A IPA Programa Hrvatska – Srbija 2021. – 2027., čime je ukupan broj odobrenih projekata u ovom pozivu dostigao 20. Ovaj program predstavlja nastavak uspješne suradnje između dvije zemlje iz prethodnog programskog razdoblja 2014. – 2020. Programsko područje obuhvaća četiri županije u Hrvatskoj: Osječko-baranjsku, Vukovarsko-srijemsku, Brodsko-posavsku i Požeško-slavonsku, kao i pet okruga u Srbiji: Sjevernobanatski, Zapadnobanatski, Južnobanatski, Srijemski i Mačvanski. Ovo područje pokriva 25.505 km², što predstavlja 18.4 % teritorija Hrvatske i 17 % teritorija Srbije, s ukupno oko 2,1 milijun stanovnika. Odobrenje ovih 20 projekata u prvom pozivu Interreg VI-A IPA Programa Hrvatska – Srbija 2021. – 2027. predstavlja značajan korak k unaprjeđenju prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije. Realizacija ovih projekata doprinijet će istraživanju i inovacijama, boljoj prilagodbi klimatskim promjenama, te razvoju turizma i kulture u obje regije. Najava sljedećeg poziva u posljednjem kvartalu 2024. godine pruža daljnju priliku za unaprjeđenje i proširenje ove suradnje.

Odobrene su prijave u okviru sljedećih specifičnih ciljeva: istraživanje i inovacije – 11 projekata, prilagodba

klimatskim promjenama – 4 projekta i turizam i kultura – 2 projekta.

Među projektima koji su odobreni nalazi se i projekt INNATUS čiji je nositelj Općina Ernestinovo, a partner na projektu je Hrvatsko nacionalno vijeće iz Srbije. Ukupni cilj projekta je unaprijediti ulogu kulture i održivog turizma u širem području općine Ernestinovo i Subotica, jačanjem kapaciteta dionika, razvojem infrastrukture kulturnog turizma i jedinstvene ponude kulturnog turizma utemeljene na zajedničkoj kulturnoj baštini naivne umjetnosti, čime se potiče gospodarski razvoj, socijalna uključenost i socijalne inovacije u prekograničnom području. Šira regionalna zajednica će imati koristi izvan neposrednih dionika unutar mreže. Turisti, lokalna poduzeća i kulturni entuzijasti će imati koristi od poboljšane koordinacije u promicanju naivne umjetnosti i održivog turizma, osiguravajući zajednički napor u povećanju privlačnosti kulturnog turizma u regiji.

Ukupni fond sredstava za Interreg VI-A IPA Program Hrvatska – Srbija 2021. – 2027. iznosi više od 38 milijuna eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj i IPA III fonda. Kada se uključi nacionalno sufinanciranje, ukupan iznos sredstava prelazi 45 milijuna eura.

I. U.

Nova hrvatska Vlada

Hrvatska je dobila novu Vladu predvođenu Hrvatskom demokratskom zajednicom (HDZ), pobjednicom travanjskih parlamentarnih izbora, koju će kao i prethodne dvije voditi predsjednik te stranke **Andrej Plenković**. U Vladi će prvi put biti i ministri iz Domovinskog pokreta (DP).

Poslije rasprave duge više od deset sati, za treću Plenkovićevu Vladu glasalo je 79 zastupnika, 61 je bio protiv, a jedan uzdržan.

Umjesto dosadašnjih 16 ministarstava, Vlada Hrvatske broji dva više, a ukupno tri su pripala Domovinskom pokretu.

Glavni tajnik DP-a **Josip Dabro** je ministar poljoprivrede i potpredsjednik Vlade, odvjetnik i član predsjedništva te stranke **Ante Šušnjar** je ministar gospodarstva a teolog i nekadašnji član HDZ-a **Ivan Šipić** vodi Ministarstvo demografije i migracija.

Dan ranije **Gordan Jandroković** treći je put izabran za predsjednika Hrvatskog sabora.

Jedino novo lice iz HDZ-a u Vladi je **Tonči Glavina**, ministar turizma i sporta, koji je u tom ministarstvu od 2017. godine obavljao dužnost državnog tajnika.

Doskorašnja ministrica poljoprivrede **Marija Vučković** preuzela je resor zaštite okoliša i zelene tranzicije, a dosadašnji ministar gospodarstva **Damir Habijan** prešao je na čelo Ministarstva pravosuđa i javne uprave.

Resor zdravstva ostao je u rukama **Vilija Beroša**, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine i dalje vodi **Branko Bačić**, resor obrane **Ivan Anušić**, unutarnjih poslova **Davor Božinović**, a vanjskih i europskih poslova **Gordan Grlić Radman**.

Kao i u prethodne dvije vlade **Nina Obuljen Koržinek** ostaje ministrica kulture i medija, **Oleg Butković** ministar mora trgovine i infrastrukture i **Tomo Medved** ministar branitelja.

Ministar financija ostaje **Marko Primorac**, kao i **Radovan Fuks** koji ostaje na dužnosti ministra obrazovanja, znanosti i, kako je pridodano od ovog mandata, mladih.

Marin Piletić će ostati ministar za rad, obitelj, socijalnu politiku i mirovinski sustav, a **Šime Erlić** ministar regionalnog razvoja i fondova Europske unije.

Vlada ima ukupno sedam potpredsjednika: Butković, Anušić, Medved, Bačić i Božinović ostaju na toj poziciji, Primorac im se pridružio kao i Josip Dabro iz DP-a.

Baštovanović: Razlikovati politički dogovor od sustavnog rješenja

Međunarodni tajnik DSHV-a **Darko Baštovanović** gostovao je u emisiji *Crvena linija* N1 Srbija u kojoj je tema bila implikacije stanja nastalog nakon koalicijskog dogovora HDZ-a i DP-a na položaj manjinskih zajednica u dvije susjedne zemlje, Hrvatskoj i Srbiji.

Na pitanje o možebitnom smanjenju manjinskih prava Srba u Hrvatskoj nakon izbora nove Vlade Hrvatske on je kazao kako svi dosadašnji aranžmani glede garantiranih mjesta u tijelima vlasti Srbima u Hrvatskoj, na razini parlamenta, županija, gradova i općina ostaju i funkcioniraju nesmetano.

»Mi smo u strukturalno drukčijoj situaciji. Ako pogledamo da naše kolege, politički predstavnici Srba u Hrvatskoj,

u općinama imaju četrdesetak načelnika temeljem unutarnjeg zakonodavstva Hrvatske, u Srbiji je situacija po tom pitanju dosta drugačija: do sada smo u lokalnim skupštinama imali samo dva vijećnika«, kazao je Baštovanović.

Baštovanović se pohvalno izrazio o ponovnom izboru **Tomislava Žigmanova** za ministra, te je dodao:

»Ipak, kod činjenice da poslije dugog vremena prvi put Hrvati na neki način participiraju u Vladi Srbije treba razlikovati što je stvar političkog dogovora, a što su sustavna rješenja«, rekao je Baštovanović.

O izboru **Jasne Vojnić** za zastupnicu u Hrvatskom saboru je rekao:

»Ovaj vid ulaska legitimne predstavnice hrvatske nacionalne manjine u Sabor nije slučajna. On je plod dugogodišnjeg suradnje, otvorene komunikacije koja postoji s kabinetskom premijera **Andreja Plenkovića**, koji je i predsjednik najsnažnije hrvatske stranke. Mi očekujemo da ono što je Vojnić i ovdje radila bude nastavljeno, a to je posvećen posao, visoka kompetencija, mogućnost bavljenja velikim poslovima i uvjereni smo svakako da će Vojnić, kao netko tko je više nego otvoren, nastaviti i komunikaciju s predstavnicima srpske zajednice u Hrvatskoj. Imamo velika očekivanja od Jasne Vojnić i mislimo da je ovo veliko priznanje hrvatskoj zajednici ali isto tako i DSHV-u i njezinom osobnom radu«.

Jasna Vojnić saborska zastupnica

»Poziv se jednostavno nije mogao odbiti, HDZ na čelu s Andrejem Plenkovićem je puno toga napravila za Hrvate u Srbiji u prethodnim godinama i ovaj poziv je samo potvrda da smo mi bili pouzdani partneri, da su u nama prepoznali da i dalje možemo raditi zajedno i doprinosti našoj zajednici«, kazala je Vojnić

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, koja je na izborima za Hrvatski sabor bila na listi Hrvatske demokratske zajednice u XI. izbornoj jedinici za dijasporu, postala je saborska zastupnica. Konstituirajuća sjednica XI. saziva Hrvatskog sabora održana je u četvrtak, 16. svibnja. Ovo je prvi puta da Hrvati iz Srbije imaju svog predstavnika u Hrvatskom saboru.

Vojnić: Otvaraju nam se nova vrata

Saborska zastupnica Jasna Vojnić kazala je kako je ovo velika čast i priznanje za Hrvate u Srbiji.

»Za ovih šest godina mandata, koliko sam bila predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća, puno puta ste čuli od nas da je nešto povijesni trenutak, a ovo danas zaista mislim da je jedan od najvećih budućih da Hrvati u Srbiji do sada nisu imali saborskog zastupnika. Smatram da je ovo velika čast, veliko priznanje za našu zajednicu i velika mogućnost da puno toga dobijemo i iskoristimo. Poziv se jednostavno nije mogao odbiti, HDZ na čelu s **Andrejem Plenkovićem** je puno toga napravila za Hrvate u Srbiji u prethodnim godinama, i ovaj poziv je samo potvrda da smo mi bili pouzdani partneri, da su u nama prepoznali da i dalje možemo raditi zajedno i doprinosti našoj zajednici. Otvaraju nam se nova vrata i drago mi je što sudjelujemo u tom povijesnom trenutku, kao i zbog toga što osim što ćemo imati zastupnika u Hrvatskom saboru, imamo i ministra u Vladi Srbije. Zahvaljujući tome

Hrvati u Srbiji će moći iskusiti jedno novo razdoblje koje će biti na dobrobit svih.«

Na pitanje na koji način će se odraziti daljnja potpora hrvatske Vlade Hrvatima u Srbiji sad kad će biti saborska zastupnica, ona kaže:

»Vjerujem da će biti puno jednostavnije, za nešto za što smo godinama radili u Srbiji, ovdje će možda biti potrebni mjeseci. Dat ćemo sve od sebe, mislim da smo kao zajednica dobri u artikuliranju naših potreba, jer jako je važno znati reći što vam je potrebno. Dobro smo se u tome izvještali, tu ćemo biti na izvoru svega i sigurna sam da to može biti samo dobro.«

Činjenica da je **Tomislav Žigmanov** ministar u Vladi Srbije a ona saborska zastupnica, trebala bi pridonijeti poboljšanju odnosa Srbije i Hrvatske.

»Osim toga da pridonosimo poboljšanju i razvoju naše zajednice, ciljevi, vrijednosti i ideje moraju biti veći, što se odnosi i na poboljšanje odnosa između dvije države. Znači, pozitivni odnosi nemaju alternativu nego moraju ići na bolje, a ovako s dvije strane sigurna sam da će nam biti lakše. Osjeća se veliki ponos što smo dio političkog vrha Hrvatske, na mjestu smo gdje se odigrava politika čitave Hrvatske, pa i prema Hrvatima u Srbiji, i imam veliku želju da isti takav ponos prenesemo i kod nas.«

Plenković: Važna poruka svim Hrvatima koji žive u Srbiji

Hrvatski premijer **Andrej Plenković** u izjavi za *Hrvatsku riječ* izrazio je zadovoljstvo što je Jasna Vojnić postala saborska zastupnica.

»Odradili smo sjajnu kampanju i najuvjerljiviji rezultat u nizu godina smo ovoga puta ostvarili upravo u XI. izbornoj jedinici za Hrvate izvan Hrvatske gdje smo dobili sva tri mandata. Drago mi je da je prvi puta s nama u Hrvatskom saboru gospođa Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća, koja je zajedno s Hrvatima u Srbiji, a osobito s onima koji su itekako angažirani u političkom, društvenom, kulturnom, znanstvenom životu, pokazala niz inicijativa u jačanju položaja hrvatske manjine u Srbiji. Smatram da je njen dolazak u Hrvatski sabor itekako važna poruka svim Hrvatima koji žive u Srbiji. Želimo da ona pridonese političkom životu Hrvatske, narav-

Gordan Jandroković predsjednik Sabora

Na konstituirajućoj sjednici Hrvatskoga sabora u 11. sazivu, u četvrtak, 16. svibnja, za njegova predsjednika treći put na tu dužnost izabran je **Gordan Jandroković** (HDZ), a za dopredsjednike Sabora **Željko Rajner** (HDZ), **Ivan Penava** (DP) i **Furio Radin** (talijanska manjina).

FOTO: HINA

Potpota DSHV-a

»Čestitam u svoje ime i u ime DSHV-a našoj članici i predsjednici HNV-a Jasni Vojnić na izboru za zastupnicu u Hrvatski sabor. Postignuća Hrvata u Vojvodini sve su veća i važnija – osvajaju se osim brojnih sadržaja i novih programa, prostori utjecaja i moći...«, napisao je predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov na platformi X.

no kao i svi ostali zastupnici, ali da bude dodatna snažna poveznica za jačanje prava, identiteta i položaja Hrvata u Srbiji. Siguran sam, s obzirom na njeno ogromno iskustvo i dosadašnji rad, da će to tako i biti i drago nam je da je ovdje s nama u novoformiranom Klubu HDZ-a«, rekao je Plenković, čestitajući Vojnić na izboru.

Ministar vanjskih i europskih poslova **Gordan Grlić Radman** smatra da je izbor Jasne Vojnić za saborsku zastupnicu prije svega u interesu Hrvata u Vojvodini, odnosno Srbiji, da se čuje glas hrvatskog naroda iz Srbije i u Hrvatskom saboru.

»To je znak da je hrvatska Vlada, na čelu s mandatarom Andrejem Plenkovićem u trećem uzastopnom mandatu konzistentna u provođenju hrvatske politike prema hrvatskoj manjini u drugim državama. Drago mi je da ćemo na taj način moći pridonijeti, jer u Hrvatskom saboru će Hrvati iz Srbije imati autentičnog zastupnika Hrvata, a naravno hrvatska Vlada će sigurno biti ta koja će rado čuti taj glas. Mislim da ćemo na taj način unaprijediti posredno i naše odnose sa Srbijom. Pozdravio sam i novoizabranog ministra Žigmanova, nadam se da ćemo se uskoro vidjeti kako bismo rješavali sva ona otvorena

pitanja koja opterećuju naše odnose, a s ciljem promocije regionalne stabilnosti i dobrih odnosa među državama u susjedstvu.«

Saborski zastupnik iz HDZ-a **Goran Ivanović** kaže da su ulaskom Jasne Vojnić u Hrvatski sabor Hrvati u Srbiji dobili na vidljivosti.

»Dugo godina dolazim u Vojvodinu, obilazim naše Hrvate koji tamo žive, trudim se kao pojedinac pridonijeti da budu prepoznati, da budu partneri, da se u njima vidi ta snaga i potent. Ono što me posebno raduje je što će gospođa Jasna Vojnić postati uvažena zastupnica Hrvatskog sabora u ovom 11. sazivu. Osoba je koju poznajem dugi niz godina i siguran sam da je taj odabir jako dobar. S tim će Hrvati u Srbiji dobiti vidljivost koja nam treba i po realiziranim projektima se vidi da je Vlada Andreja Plenkovića u protekle četiri godine držala do njih. Izgradili smo i Hrvatski dom u Subotici, jedan velebitni objekt. Moram istaknuti još jednog čovjeka koji je sigurno također zaslužan i bitan, to je danas potpredsjednik Vlade i ministar obrane **Ivan Anušić**, a do prije šest mjeseci župan Osječko-baranjske županije, gdje smo upravo uz pomoć njega i s njim dobili tu neku energiju. Mislim da je ovo samo kruna svega toga, no naravno ovo je veliki izazov i velika čast, ali i nastavak svega onoga što želimo napraviti u Srbiji za naše Hrvate.«

Ulazak predstavnice Hrvata iz Srbije u Sabor pozitivno je ocijenio i zastupnik Mosta **Zvonimir Troskot**. »Pohvalno je i dobro da imamo predstavnika Hrvata iz Vojvodine u Saboru. Snažna je to poruka našim susjedima da itekako vodimo računa o našoj manjini«, kazao je Troskot i podsjetio da Srbija ne poštuje Sporazum koji su dvije države potpisale prije 20 godina.

H. R.

Vrednujemo raznolikost i promičemo pravednost

»Manjinske zajednice nemaju luksuz biti oštri ideološki takmaci na političkom polju, moraju djelovati integrativno, okupljati sve ono što je korisno i konstruktivno«, poručio je Žigmanov

»**I**nzistirat ćemo u programu na onome po čemu se DSHV prepoznaje, a to je obrana i artikuliranje interesa pripadnika hrvatske zajednice, kao zajednice koja pridonosi multikulturalnom bogatstvu svake zajednice. Mi smo stranka koja vrednuje raznolikost, promiče pravednost i nastoji osigurati prosperitet pripadnika svih, a naročito pripadnika hrvatske zajednice i zato je naša parola na ovim izborima 'Za pravednu Suboticu' i 'Za pravedni Sombor', jasno ukazujući da želimo biti integrirani u strukture lokalnih samouprava, želimo biti dionici institucija u kojima se donose odluke i želimo da se sljedeći put ne okupljamo samo u Uredu Doma naše stranke već da možemo otići na neko gradilište i započeti radove i završiti radove koji se tiču hrvatske zajednice i njenih institucija, a ne kao sada da smo svjedoci da u protekle četiri godine nismo bili svjedoci niti jednog značajnijeg investicijskog programa koji je vezan uz prostore gdje Hrvati žive«, rekao je na konferenciji za medije, održanoj u ponedjeljak 20. svibnja, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**.

Govoreći o pozicioniranju i nastupu stranke na predstojećim lokalnim izborima u Vojvodini u gradovima Subotici i Somboru u kojima izlaze na izbore na ovoj se konferenciji fokusirao prije svega na izbornu platformu i listu sa 67 kandidata za Grad Suboticu.

U Subotici koalicija, u Somboru samostalno

Žigmanov je rekao da je DSHV uvijek bio i ostao zainteresiran da sudjeluje u političkom životu »bez obzira na izazove, bez obzira na kontekste, na konstelaciju u kojoj se u danom trenutku nalazili. Nema u našim odlukama alternative, nema druge solucije. Ako hoćemo biti u ringu, moramo se za to spremati, moramo izlaziti. Mi smo na ove izbore odlučili izaći u onim lokalnim samoupravama u kojima ima značajan broj pripadnika hrvatske zajedni-

ce, koji unutar sebe imaju dovoljan mobilizacijski potencijal da se mogu organizirati. Ono gdje jesmo brojčano jači, u većem broju nas ima, jesu Grad Subotica i Grad Sombor. Pokušali smo naći na tržištu političkih partnera one subjekte koji bi s nama htjeli, željeli i imaju istu vrijednosnu orijentaciju. U Subotici idemo s našim sad već tradicionalnim partnerom Strankom pravde i pomirenja, a

u Somboru, gdje oni nemaju svoju organiziranu jedinicu, idemo samostalno. I to je prvi puta da DSHV unutar jedne lokalne samouprave izlazi samostalno na izbore, i na to smo ponosni«, rekao je Žigmanov.

Kako je kazao, manjinske zajednice nemaju luksuz biti oštri ideološki takmaci na političkom polju, moraju djelovati integrativno, okupljati sve ono što je korisno i konstruktivno. »Na listi su od onih najmlađih koji neki imaju 20 godina pa do onih koji su 90-ih osnivali DSHV i koji su danas u dubokoj starosti. Pokušali smo i uspjeli i obrazovnu strukturu pokriti, kada su u pitanju profesije kao i kada je u pitanju teritorijalni razmještaj od Palića do Mišićeva, Gornjeg i Donjeg Tavankuta, Mirgeša, svih područja Subotice, Male Bosne, Kaponje, Kucure, Verušića, Đurđina, Žednika, Čantavirskog puta, Bikova. Prvi puta imamo na listi 67 kandidata što također govori o

DSHV u posjetu Tavankutu

Kandidatkinje i kandidati liste DSHV-a na lokalnim izborima u Subotici, posjetili su u subotu, 18. svibnja mještane Gornjeg i Donjeg Tavaknuta, kako bi upoznali stanovnike i gospodarstvenike sa svojim izbornim programom.

Nositelj liste »Za pravednu Suboticu – DSHV – SPP – Tomislav Žigmanov« **Marin Piuković** izjavio je kako je posjet imao za cilj fokusiranje na osnaživanju naših gospodarstvenika i poljoprivrednika. »Želimo čuti izazove s kojima se oni svakodnevno susreću. Kada

budemo imali svoje vijećnike u subotičkoj Gradskoj skupštini, te izazove ćemo pokušati riješiti«. Osim Piukovića u posjetu su bili i **Josipa Vojnić Tunić, Ninoslav Radak, Nikola Vujić i Martina Žarić**.

Izborni tim DSHV-a posjetio je ovom prigodom pogone hladnjače »Vočko« gdje ih je dočekaio direktor **Marijan Davčik**, obiteljsko gospodarstvo **Pere Benčika**, poljoprivrednika i uzgajivača goveda, nekadašnju lokalnu vijećnicu **Emu Buljovčić** koja se sada bavi uzgojem lubenica, te, na koncu, budući vrtić koji se gradi unutar prostora župe, gdje ih je o tijeku radova informirao župnik **Marijan Vukov**.

I. B.

ozbiljnom i odgovornom pristupu i kvalitetnom odgovoru naših članova i simpatizera«, kazao je Žigmanov.

Zahtjevi DSHV-a

Posljednjih godina bilježi se afirmacija hrvatskog pitanja u Vojvodini i kada su u pitanju postignuća koje je DSHV imao u suradnji s HNV-om, kapitalni projekti, ukupni hrvatsko-srpski odnosi, dobivanje ministarskog mjesta u Vladi Srbije, rekao je Žigmanov i pojasnio.

»To sve govori o tome da se s jedne strane prepoznamo kao odgovorni politički partneri koji mogu voditi i državnu politiku i koji mogu biti konstruktivni kada je u pitanju kreiranje i provođenje svih relevantnih politika koji

se od političkih predstavnika očekuju, a s druge strane da smo na unutarnjem manjinskom planu imali brojne beneficije, brojna postignuća. Prepoznati smo, bili smo subjekt međudržavnih susreta i delegacija; uistinu smo pravi posrednici kada je u pitanju rješavanje otvorenih pitanja između Hrvatske i Srbije, hrvatskog i srpskog naroda, naravno u domenama naše moći.

Žigmanov je rekao kako žele ostvariti ravnopravnost, integraciju i jednakost kada su u pitanju svi segmenti društvenog života. Od institucionalne podrške za zaštitu prava u području obrazovanja, kulture, informiranja i službene uporabe jezika do komunalne infrastrukture i gospodarstva.

»Hoćemo jačati obrazovanje na hrvatskom jeziku, nećemo više da budemo u poziciju da se čutimo sramotno da kada premijer Plenković u lipnju prošle godine pita tada premijerku **Anu Brnabić** zašto Grad Subotica nije izdao jedan dokument koji je osnov za formiranje i osnatak Hrvatskog školskog centra kao pravnog subjekta, zašto se na to čeka pet godina. Hoćemo da naši politički predstavnici unutar struktura i zakonodavnih i izvršne vlasti u lokalnim jedinicama interese i prava hrvatske zajednice artikuliraju unutar sistema. Ne s ulice, ne na visokim susretima visokih dužnosnika da kolegica Brnabić, tada premijerka, mora nelagodno pitati gradonačelnika zašto to nije urađeno, jer je to nešto što je normalno da se uradi«, kazao je Žigmanov.

DSHV će se zalagati i za Dramu na hrvatskom jeziku u subotičkom Kazalištu, rekao je Žigmanov.

»Mislimo da u gradu gdje nas ima značajni broj i gdje imamo baštinu možemo imati svoju jedinicu unutar kazališnog prostora jer ne smatramo sebe manje vrijednim od pripadnika drugih zajednica koje u profesionalnim teatrima imaju tri organizacijske jedinice. Pa nije valjda nekome nešto dopušteno, a nekima nije, nije valjda da jedna inicijativa koja je legitimna koja počiva na stručnom pristupu s vrlo jasnom vizijom se ne može ostvariti jer je pokreću hrvatske institucije? Isto tako hoćemo da se pitanje prostora za djelovanje *Bunjevačkog kola* trajno riješi, ne da budemo vječni podstanari u gradu čiji smo građani«, kazao je Žigmanov.

Kada su u pitanju komunalna pitanja Žigmanov je rekao kako žele jednakost svih usluga u svim mjestima. »Danas se otpad u sustavu JKP *Čistoće i zelenila* prikuplja u kantama u svim naseljenim mjestima. To nam je bila vrlo jasna poruka na početku prošloga mandata što smo artikulirali. Ne možemo imati na teritoriju grada da su pojedina naseljena mjesta s većim stupnjem usluga, a neka s manjim«, rekao je Žigmanov i dodao: »Ne možemo se pomiriti s činjenicom da jedina tri naseljena mjesta nemaju vodovod i sva tri su, zamislite, s pretežitim stanovništvom hrvatske nacionalnosti. Mi ne kažemo da iza toga stoji namjera. Naprotiv. Mi samo konstatiramo i hoćemo da politike koje će Subotica voditi budu usmjerene na to da Tavankut, Gornji i Donji, i Mirgeš dobiju napokon vodovod, a ne da dva mjeseca tijekom ljeta žive nedostojno kada su u pitanju standardi 21. stoljeća«.

J. D.

DSHV predstavio izborni program u Somboru

Manjinska prava, komunalna infrastruktura, poljoprivreda

»Mislim da možemo učiniti i onaj drugi korak, a to je da ponovno imamo vijećnika u Skupštini grada Sombora«, kazao je predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini sudjeluje na izborima u Somboru. Na listi Za pravedni Sombor! – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini – Tomislav Žigmanov 21 je kandidat za vijećnika u Skupštini grada Sombora. Izborni program za Sombor definiran u 10 točaka predsjednik stranke **Tomislav Žigmanov** predstavio je u ponedjeljak, 20. svibnja, u Hrvatskom domu u Somboru na susretu s kandidatima za vijećnike.

»Prvi korak, a to je prikupljanje dovoljnog broja potpiša da bi lista mogla sudjelovati na izborima, je urađen. Svoj doprinos dali su članovi stranke, članovi *Nazora* i

Bodroga, pojedinci iz Lemeša, Stanišića, Berega. Mislim da možemo učiniti i onaj drugi korak, a to je da ponovno imamo vijećnika u Skupštini grada Sombora«, kazao je Žigmanov i dodao da je politika DSHV-a politika suradnje, ali i zalaganja za interese Hrvata.

DSHV će se zalagati za poštivanje manjinskih prava Hrvata u Somboru, prije svega poštivanje zakona kada je riječ o službenoj uporabi hrvatskog jezika u Lemešu, Beregu i Monoštoru, ostvarivanje prava na proglašenje ustanova kulture od nacionalnog značaja, kao što imaju druge nacionalne manjine u Somboru. Dio programa za Sombor je i izgradnja i održavanje komunalne infrastrukture.

»Rekonstrukcija i proširenje ceste koja povezuje Sombor i Nenadić te ide prema graničnom prijelazu je prvi infrastrukturni posao za koji ćemo se založiti. Biciklističke staze želimo vidjeti razvijene i održavane i u ovom pravcu, ali i u pravcu Bezdanskoga puta i Gradine. Sva sela i

salaši moraju imati kanalizaciju i vodovod, kao i električnu energiju dovoljnog napona«, navodi se u programu Za pravedni Sombor!.

Grad Sombor ima oko 100.000 hektara obradivog poljoprivrednog zemljišta i poljoprivreda je značajna gospodarska grana u Somboru, a DSHV se zalaže za veće potpore malim poljoprivrednim gospodarstvima, prije svega kroz veća izdavanja iz proračuna Grada Sombora za natječaje namijenjene poljoprivrednim gospodarstvima.

»Tražit ćemo da se u Monoštoru, gdje je to najpotrebnije, otvore jaslice. Podrška grada Sombora obrazovanju na hrvatskom jeziku, koje postoji u Monoštoru u školskom sustavu (osnovna škola i osnovna glazbena škola), te u Somboru u izvanškolskom, mora biti kontinuirana, uz poticaje da se ona širi i razvija«, navodi se u programu za Sombor.

Dio programa DSHV-a je i zalaganje za ovučanje Specijalnog rezervata prirode Gornje Podunavlje i njegovih oboda od devastirajuće urbanizacije.

»Tražit ćemo održivo rješavanje pitanja vikend naselja na obodu rezervata i zaustavljanje ilegalne gradnje, ali i odgovarajuću komunalnu skrb za vikend naselja u smislu gospodarenja čvrstim otpadom i otpadnim vodama. Inzistirat ćemo na obnovi banje u Lemešu«, navodi se u programu za Sombor.

DSHV će inzistirati na redovitoj skrbi za sakralne objekte Katoličke Crkve: crkve, kapele, križeve krajputaše, statue i kipove koji su odavno dio zajedničke baštine lokalne sredine, kulturološki marker po kojem su Sombor i okolica poznati.

U programu su navedena i veća izdavanja iz proračuna Grada Sombora za udruge nacionalnih manjina, te obnovu i zamjenu vatrogasnih vozila koja su u vlasništvu lokalnih dobrovoljnih vatrogasnih društava.

»U svim navedenim područjima DSHV će snažno zagovarati suradnju lokalnih tijela s institucijama, tijelima i gospodarskim subjektima u Hrvatskoj. Konačno, u već postojećim prekograničnim aktivnostima Grada Sombora vidimo nezaobilazno mjesto mjesnih Hrvata – radi jačanja naših lokalnih zajednica i zadovoljenja potreba držimo da moramo biti uključeni u sve aktivnosti prekogranične suradnje s Hrvatskom, napose one koje financira EU«, navodi se u programu Za pravedni Sombor!.

Z. V.

Plan rasta za zapadni Balkan

Za Srbiju trećina pomoći

»EU i dalje vidi Srbiju i čitav zapadni Balkan kao buduće zemlje članice i ono što pokušavaju raditi s nama je da nas treniraju za taj trenutak«, kaže Ivana Lazarević

Istoga dana kada se u Kotoru održavao samit Europske unije i lidera zemalja regije, na Dan Europe 16. svibnja, na Ekonomskom fakultetu u Subotici održana je rasprava o Planu rasta EU za zapadni Balkan. O primjeni tog plana, kojim je predviđeno šest milijardi eura za ubrzavanje reformi i ekonomski rast, u Kotoru su dan prije razgovarali ministri europskih poslova i financija zemalja regije i predstavnici Europske komisije.

Rasprava održana u Subotici dio je kampanje »Europa je naša kuća« koju je Delegacija Europske unije u Srbiji pokrenula koncem travnja i tijekom koje će biti održane slične javne rasprave u Novom Pazaru, Nišu, Užicu i Kragujevcu s ciljem angažiranja javnosti i zainteresiranih strana u konstruktivnom dijalogu o putu Srbije k europskim integracijama i optimalnom korištenju sredstava iz Plana rasta EU.

Četiri stupa plana

Šef suradnje u Delegaciji EU u Srbiji **Nicola Bertolini** je predstavio Plan rasta za zapadni Balkan kojim je predviđeno da se u razdoblju od 2024. do 2027., s 2 milijarde eura bespovratnih sredstava i 4 milijarde povoljnih kredita za šest zemalja regije (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo, Sjeverna Makedonija i Srbija), pomogne provođenje neophodnih reformi i ispunjavanje obveza iz procesa europskih integracija i ubrza ekonomski rast. Iznos koji će svaka ekonomija dobiti ovisi o brzini provođenja neophodnih reformi i ispunjavanja obveza iz procesa europskih integracija, kao i od broja projekata koje su spremni kandidirati pred Europskom komisijom kako bi povukli sredstva iz zajedničkog fonda.

Plan rasta temelji se na četiri stupa – prvi je jačanje ekonomske integracije s jedinstvenim tržištem EU, drugi podrazumijeva jačanje ekonomske integracije u okviru zapadnog Balkana putem zajedničkog regionalnog tržišta na osnovu pravila i standarda EU, treći je ubrzanje temeljnih reformi, a četvrti povećanje financijske pomoći za podršku reformama putem Instrumenta za reforme i rast za zapadni Balkan za razdoblje od 2024. do 2027.

»Srbija ima mnoge mogućnosti koje su od izuzetnog značaja, one će donijeti mnoge promjene, kako za Srbiju, tako i za zapadni Balkan. Očekuje se preko 400 milijuna godišnje kako bismo uspjeli tijekom 2026. i 2027. godine stići do očekivanog pridruživanja«, izjavio je Nicola Bertolini.

Predstavnica Nacionalnog konventa o EU (mreže organizacija koje podržavaju ulazak Srbije u EU) **Ivana Lazarević** rekla je kako »EU i dalje vidi Srbiju i čitav zapadni Balkan kao buduće zemlje članice, i ono što pokušavaju raditi s nama je da nas treniraju za taj trenutak«.

»Plan rasta jest ambiciozan, ali isključivo ovisi od nas koliko ćemo ga iskoristiti, na svim razinama – nacionalnoj i regionalnoj. Subotica se nalazi u blizini članice EU i sigurno ima više prednosti u odnosu na ostale gradove. Naš zadatak je dokazati da smo napredovali kako bismo privukli određena sredstva. Očekujemo od Ministarstva za europske integracije da iziđu s reformskom agendom kako bi se vidjelo što je planirano da Srbija dalje uradi na Planu rasta i ulaska u EU«, rekla je Lazarević.

Uvjet strukturne reforme

Profesor Ekonomskog fakulteta u Subotici dr. sc. **Novica Supić** je rekao kako će gotovo jedna trećina planiranih sredstava biti namijenjena Srbiji.

»Ovo podrazumijeva da će Srbija biti u mogućnosti da povuče najveći dio sredstava u okviru ovog projekta. Gotovo 1/3 sredstava će biti namijenjena Srbiji što se objašnjava njenom veličinom u odnosu na druge zemlje. Korištenje sredstava uvjetovano je strukturalnim reformama koje podrazumijevaju da se naš ekonomski i društveni ambijent prilagođava onome što postoji u EU. Tu nije striktno u pitanju novac već reformiranje društva. Mora se osigurati vladavina prava, borba protiv korupcije, efikasna javna administracija...«, rekao je Supić.

Glavna i odgovorna urednica *Nove ekonomije* **Biljana Stepanović** osvrnula se na ovu inicijativu rekavši da ju prvenstveno smatra političkom s ciljem da se regija ohrabri u njenom posustalom euroentuzijazmu. »Smatram ovu inicijativu neophodnom, možda čak u posljednji čas i mislim da treba povećati i političke napore od strane EU da se i vlast u Srbiji malo više založi za ispunjenje kriterija, i tu prije svega mislim na vladavinu prava. Jer, oprostite, ako imate 4,5 milijarde direktnih stranih investicija, a domaće su jako male, ne može se to tumačiti drugačije osim kao nepovjerenje domaćih investitora u vladavinu prava. Svaka zemlja koja se želi razvijati i ostvariti rast mora pospješivati domaće investicije«, rekla je Stepanović.

J. D.

Perica Vujić, lektor hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu

Jačanje jezičnih kompetencija

*Cilj je programa usavršavanje polaznika u hrvatskome standardnome jeziku, detaljnije upoznavanje hrvatske književnosti i kulture te usvajanje metodičkih načela nastave hrvatskoga jezika * Radovima i osobito izlaganjima na konferencijama želim potaknuti i ostale istraživače drugih znanstvenih područja da se uključe u proučavanje Hrvata u Vojvodini*

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Lektorat hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu otvoren je 2018. godine, a prvi lektor bio je dr. sc. **Tomislav Čužić**. Na njegovo mjesto 2021. dolazi magistar edukacije hrvatskog jezika i književnosti i magistar edukacije povijesti **Perica Vujić** iz Županje. Nakon trogodišnjeg mandata, Vujić u listopadu odlazi s Lektorata što je i bio povod za intervju s njime. Osim o radu Lektorata, s njime smo razgovarali i o pitanjima vezanim za jezik i govore te književno stvaralaštvo ovdašnjih Hrvata.

► **Lektorat hrvatskog jezika u Novom Sadu sada pohađa šesta generacija polaznika. Kompetencije tamo stječu različite skupine, kažite nam više o tome...**

Tijekom moje prve akademske godine 2021./22. program namijenjen zaposlenicima u prosvjeti uspješno je završilo 12 polaznika i polaznika koji su većinom bili zaposlenici osnovnih škola, uključujući i tajnicu jedne osnovne škole. Tečaj hrvatskog jezika namijenjen medijskim djelatnicima te je akademske godine završilo

devet polaznica i polaznika iz Subotice i troje iz Novog Sada. Iduće akademske godine u okviru Lektorata odrađen je program za djelatnike u školama i to je tada bila najveća i najraznolikija grupa. Grupa se sastojala od dvadeset polaznika iz srednjih škola, osnovnih škola i vrtića te raznih profila: matematika, fizika, biologija, likovna kultura, engleski jezik, povijest, razredna nastava i srpski kao nematerinski jezik. Također, prvi je put u okviru lektorata održavana nastava i u Centru za jezike jer je tečaj hrvatskog jezika za potrebe građana upisala jedna polaznica iz Beograda. U ovoj akademskoj godini (2023./24.) program namijenjen prosvjetarima pohađa, i privodimo nastavu i ispite kraju, sedam polaznica i jedan polaznik, dominantno su odgojiteljice i učiteljice razredne nastave. Tijekom akademske godine tečaj je za medijske djelatnike održan zbog zainteresiranosti u obama semestrima: u zimskom su semestru bile dvije polaznice iz Novog Sada, a u ovom ljetnom jedan je polaznik iz Subotice i jedna polaznica iz Segedina. Također, tijekom svih spomenutih godina na početku i na kraju semestra održano je testiranje poznavanja hrvatskog jezika za sve studente koji su koristili razne stipendije kako bi išli na kraći studijski boravak ili čitav semestar na jedno od sveučilišta u Hrvatskoj. Tako su neki studenti iskoristili stipendije i tijekom ljeta 2023. godine učili hrvatski jezik u Dubrovniku.

► Kako je koncipiran program Lektorata?

Službeni je naziv dvosemestralnog programa u okviru Lektorata »Program za stjecanje kompetencija iz hrvatskog jezika i književnosti s metodikom rada«. Program se izvodi u okviru Centra za usavršavanje nastavnika i obrazovanje tijekom čitavog života Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Novom Sadu. Cilj je programa usavršavanje polaznika u hrvatskome standardnome jeziku, detaljnije upoznavanje hrvatske književnosti i kulture te usvajanje metodičkih načela nastave hrvatskoga jezika. U prvome semestru polaznici imaju dva obvezna kolegija: Metodika – hrvatski jezik u nastavi i predškolskom odgoju i Hrvatski jezik I. Na metodičkom kolegiju nastojimo upoznati polaznike s metodičkim nazivljem i praksama u Hrvatskoj, dok se na jezičnom kolegiju bavimo pravopisnom i fonološkom normom hrvatskog standardnog jezika. U drugom je semestru obvezni kolegij Hrvatski jezik II., gdje se bavimo svim ostalim normama hrvatskog standardnog jezika (morfološka, sintaktička i leksička), i dva su izborna kolegija: Hrvatska kultura i društvo i Hrvatska književnost. Izborne kolegije polaznici biraju prema svojem radnom mjestu: prvi je kolegij namijenjen predmetnoj nastavi, srednjoškolskim nastavnicima i svima koji u svojim zaduženjima imaju nastavni predmet Hrvatski jezik s elementima kulture, dok je Hrvatska književnost namijenjena razrednoj nastavi i odgojiteljima jer je naglasak na pregledu dječje književnosti. Osim tog dvosemestralnog programa, Lektorat djeluje i u okviru Centra za jezik gdje polaznici mogu upisati tečaj hrvatskog jezika za građane, za medijske djelatnike, a

mogu, ako im treba, dobiti i usluge prijevoda i/ili lekture tekstova na hrvatskom jeziku.

► **Kako vidite položaj hrvatskog jezika u odnosu na druge manjinske jezike (mađarski, slovački, rusinski, rumunjski, ukrajinski) na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu? Naime, na tom fakultetu postoje odsjeci i za hungarologiju, slovistikku, rusinistiku i rumunjistikku. Pri razmatranju ove teme, možemo uzeti u obzir i to da u Hrvatskoj, na Filozofskom fakultetu u Zagrebu postoji Katedra za srpsku i crnogorsku književnost...**

U Zagrebu na Filozofskom fakultetu u okviru Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnost postoji Katedra za srpsku i crnogorsku književnost još od 1994. godine, dok su Hrvati nacionalna manjina u Srbiji koja nema mogućnost studiranja svog materinskog jezika. Ostali manjinski jezici na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu imaju svoje odsjeke i katedre, mada je primjetan sve manji broj studenata upravo na tim smjerovima.

► **Mislite li da postoji osnova za to da Lektorat hrvatskog jezika preraste u katedru kakve imaju neke druge nacionalne manjine u Vojvodini?**

Kada bi postojala obostrana inicijativa, da, zašto ne? Na tržištu postoji potreba za diplomiranim kroatistima, o čemu svjedoče i učitelji hrvatskog jezika koji dolaze iz Hrvatske da bi radili u školama. Osim škola, postoji još niz institucija u kojima bi Hrvatima u Srbiji trebalo biti omogućeno da imaju svoje jezične predstavnike, a za to je potreban stručan kadar.

► **Prema Vašim iskustvima iz nastave i s »terena«, koliko ovdašnji Hrvati poznaju standardni hrvatski jezik? Koje su nam najčešće pogreške?**

Ovdašnji su Hrvati dobro informirani gdje mogu naći podatke o hrvatskom standardnom jeziku kada imaju dvojba oko uporabe neke riječi ili izraza. Trude se, no pod utjecajem jezika svoje okoline i griješe tako da se često mogu čuti pitanja koja počinju konstrukcijom »da li«, uporaba »da« s glagolom u prezentu kada je to suvišno, još uvijek ima dvojba oko pisanja »ije« i »je«, no to se još može sve korigirati.

► **Kako ocjenjujete stanje vezano za hrvatske govore u Vojvodini – govore bunjevačkih i šokačkih Hrvata?**

Često se na jezikoslovnim skupovima mogu čuti istraživanja koja se tiču govora bunjevačkih i šokačkih Hrvata i vidi se ta povezanost organizacija s institucijama iz Hrvatske, primjerice. Često se može vidjeti da su na predstavljajima knjiga o šokačkim i bunjevačkim Hrvatima prisutne profesorice dijalektologije s Odsjeka za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Osijeku. Organizacije su na području Vojvodine vrlo aktivne i služe se svim mogućnostima promocije u medijima pa često o nekim aktivnostima, manifestacijama mogu pročitati i kad sam u Hrvatskoj.

► **Kako ocjenjujete kvalitetu obrazovanja na hrvatskom kada su u pitanju poznavanje hrvatskog jezika kod nastavnog kadra i učenika?**

Teškoća imaju, osobito kada su stručna terminologija i nazivlje u pitanju, no ono što bih istaknuo kao najvažnije obilježje nastavnog kadra i učenika je to da se zaista trude usvojiti spomenuto i ono što me veselilo u radu s mojim polaznicima je da se ne ustručavaju pitati i reći neke svoje dvojbe kako bih im pomogao u daljnjem radu.

► **Koliko ste upoznali književno stvaralaštvo Hrvata u Srbiji – u prošlosti i sadašnjosti?**

Što se tiče stvaralaštva u prošlosti, još prije dolaska bio mi je poznat **Ivan Antunović** i njegov rad i stvaralaštvo, no dolaskom ovdje upoznao sam se i s ogromnim opusom **Balinta Vujkova** i **Matije Poljakovića**. Što se tiče suvremenih autora, čitao sam **Julijanu Adamović** i njezin roman *Divlje guske*, i stavio sam na popis za čitanje **Nevena Ušumovića** i **Jasnu Melvinger**.

► **I u svojem znanstvenom radu bavite se temama vezanim za Hrvate u Vojvodini...**

Počevši s radom kao lektor u Vojvodini otvorilo se jedno novo područje istraživanja koje mi do tada nije bilo dostupno ili nisam bio toliko informiran. Tu bih istaknuo i pohvalio rad Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata jer su digitalizirali toliko materijala koji su sada preko njihove

internetske stranice dostupni za istraživanje svima koji su zainteresirani za Hrvate u Vojvodini. Sudjelovao sam na konferencijama u Mostaru i Osijeku gdje sam izlagao o jezičnim obilježjima zbirke *Cvjetovi mećave* Balinta Vujkova, u Varaždinu sam izlagao o *Subotičkom Športskom Listu*, u Osijeku o novom udžbeniku na hrvatskom jeziku za predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, a na *Danima Balinta Vujkova* o humoru u komedijama Matije Poljakovića. Također, objavljeni su i radovi s područja jezikoslovlja i lingvostilistike u *Godišnjaku za znanstvena istraživanja* ZKVH-a. Svim tim radovima i osobito izlaganjima na konferencijama želim potaknuti i ostale istraživače drugih znanstvenih područja da se uključe u proučavanje Hrvata u Vojvodini.

► **U javnom se prostoru nerijetko može čuti mišljenje kako su hrvatski i srpski isti jezik, čak se i na katedrama slavistike u inozemstvu tako tretiraju. Koje je Vaše mišljenje o ovom pitanju?**

Rekao bih vrlo kratko da su izvanjezični, politički razlozi zakomplicirali cijelu situaciju oko odnosa naših jezika i da će to potrajati još dugo dok budu postojale struje koje će uporno ignorirati ono što kaže jezikoslovlje.

Sajam mogućnosti i obrazovanja u Osijeku

Studij nadohvat ruke

Osječko-baranjska županija organizirala je prvi *Sajam mogućnosti i obrazovanja*, koji je održan 16. svibnja u prostoru Gospodarskog centra u Osijeku. Cilj ovoga sajma bio je usmjeravanje budućih studenata za dalje obrazovanje, ali i ponuda tržišta rada za učenike koji završavaju strukovne škole.

Uz maturante Osječko-baranjske županije kojih je bilo oko 2.500, sajmu su nazočili i članica Izvršnog odbora HNV-a zadužena za obrazovanje **Nataša Stipančević** s dvadesetak učenika trećih i četvrtih razreda Gimnazije **Svetozar Marković** i Srednje medicinske škole.

»Zahvalna sam pročelnici Upravnog odbora za obrazovanje Osječko-baranjske županije **Mirandi Glavaš Kul** što nas se sjetila i pozvala, te smo imali priliku vidjeti što

medicinske škole izlaze maturanti – fizioterapeuti njima je primarno interesiranje Veleučilište **Lavoslav Ružička** u Vukovaru, gdje dalje školovanje planira nastaviti njih šestero.

»Budućim studentima se sada nudi ono o čemu smo ranijih godina sanjali. Gotovo svi imaju osigurane posebne upisne kvote, osigurane domove, stipendije, a od sveučilišta ovisi što im se još nudi kao studentske povlastice. Imamo izuzetnu suradnju s Osječko-baranjskom županijom i to godinama unazad, jer prepoznaju naše potrebe, a Osijek sada nudi atraktivne studijske programe i nove smjerove. Kada su u pitanju naši maturanti, u tijeku je predaja dokumentacije za one kojima su osigurane upisne kvote, a onima koji će morati polagati Državnu matu-

ru bit će osiguran smještaj i hrana tijekom tih dana«, napominje Stipančević i pojašnjava kako se budući studenti, odnosno maturanti (sada učenici trećih razreda) trebaju na vrijeme javiti u Hrvatsko nacionalno vijeće, točnije već krajem ove ili početkom naredne godine, kako bi se što ranije započelo s pripremanjima za ono što ih čeka.

»Potaknuti pozitivnim primjerom Sajma obrazovanja, voljela bih da u nekoj budućnosti i mi napravimo neki vid takvog informiranja, jer imamo što ponuditi i učenicima osnovnih i srednjih škola, a i roditeljima. Mislim da je to izuzetno ko-

se u ovoj županiji nudi našim mladima. Bilo je izuzetno kvalitetno i dobro, a budući da posljednjih godina naši studenti gravitiraju Osijeku i Vukovaru, ovo nam je bilo izuzetno korisno«, kaže Stipančević i dodaje kako je bilo prilike za uspostaviti kontakte, puno toga vidjeti i upoznati se s brojnim mogućnostima koje sada Osijek kao studentski grad nudi.

Po njenim riječima, na sajmu se predstavilo 46 izlagača, odnosno fakulteta, visokih učilišta i poslodavaca, koji mladima nude obrazovanje i posao.

I ove godine je od 25 maturanata koji se pripremaju upisati fakultet u Hrvatskoj, dvije trećine njih zainteresirano za studij u Osijeku ili Vukovaru. Budući da iz Srednje

risno jer tada na jednom mjestu svi zainteresirani mogu dobiti sve potrebne informacije vezane za osnovnu i srednju školu pa i fakultete, bilo da ga žele upisati u Srbiju ili Hrvatskoj«, kaže Nataša Stipančević.

Osječko Sveučilište, kako je rečeno na sajmu, trenutno ima 16.200 studenata i nudi 1.600 kreveta u tri doma od kojih je jedan, kako su rekli, najveći studentski dom u Hrvatskoj i u rangu je hotela s četiri zvjezdice. Blizina Osijeka je također povoljni moment za studente iz Vojvodine, a brojne pogodnosti su samo dodatni plus u odabiru mjesta studiranja ovogodišnjim maturantima.

Ž. V.

Poduzetnik i pisac Antun Vidić

Iz Subotice u svijet

Prvi je organizirao predstavljanje samostalne Hrvatske na velesajmu u Budimpešti, otvorio prvu agenciju koja je nudila odmor na Hrvatskom primorju, prvi hrvatski restoran u Mađarskoj. To je samo dio zanimljivog života Antuna Vidića, rođenog Subotičanina s adresom u Mađarskoj

Antun Vidić rođeni je Subotičanin, ali u rodnom gradu ne živi više od 60 godina. Životni put odveo ga je iz Subotice u Njemačku, pa dalje diljem svijeta i na koncu u Mađarsku. U Mađarskoj je početkom 90-ih godina radio na promociji hrvatskog turizma i hrvatske gastronomije, te prodaji hrvatskih proizvoda. Svoj zanimljiv život pretočio je u roman, koji bi uskoro trebao biti tiskan i na njemačkom jeziku. U mirovini je, ali je ostao živjeti u Mađarskoj. Rodnu Suboticu ne posjećuje često, jer, kaže, nije to više onaj grad koji je napustio 60-ih godina.

Sudbonosni susret na Balatonu

Antun Vidić rođen je 1947. godine u obitelji **Ivice i Marice**, djevojački **Mamužić**. Obitelj je živjela u V. kvatru grada (MZ Novo selo). Antunov otac bio je po zanimanju mlinar, a majka kućanica. U Subotici je Vidić završio osnovnu i srednju strukovnu školu. Po obrazovanju je bravar za izradu vaga. Nakon odlaska u Njemačku usavršio se na polju mjerne i regulacione tehnike, dijelom je to uključivalo i znanje elektrotehnike i pneumatike specijalno u naftnoj industriji što je u to vrijeme bilo, a i sada je, dobro plaćeno i traženo zanimanje. No, priča o Njemačkoj nešto kasnije, a sada još nekoliko rečenica o Antunovom djetinjstvu u Subotici. Brigu o njemu, kao devetogodišnjem dječaku, preuzela je očeva majka, nje-

gova baka **Janja** u Strossmayerovoj ulici u kući pod brojem 8. U toj kući Antun je živio do odlaska u vojsku 1966. godine. Vojska je tada bila obvezna, ali Antun nije čekao da ga pozovu već se sam prijavio s nepunih 18 godina.

»Odslužena vojska bila je uvjet za dobivanje putovnice, a kako sam želio legalno otići iz tadašnje Jugoslavije prijavio sam se za vojsku. Moja velika želja bila je uvijek odlazak u Australiju ili Novi Zeland, međutim igrom slučaja 1966. godine pojavila se i jedna nova mogućnost. U kolovozu prije odlaska u vojsku namjeravao sam svoj godišnji odmor provesti u Mađarskoj, i to na Balatonu. Tu sam upoznao jednoga mladoga Nijemca iz tadašnje Istočne Njemačke koji me zamolio da mu pomognem da prebjegne preko mađarsko-jugoslavenske granice u Suboticu, a on će kasnije sam prebjeći preko Slovenije u Austriju. Tom, meni tada vrlo simpatičnom i odvažnom mladiću koji se odlučio pobjeći iz komunističkog sistema, odlučio sam pomoći. Uspjeli smo, a on se meni kasnije za to odužio na svoj način«, kaže Vidić.

U vojsku je otišao u rujnu 1966. godine, u Peć na Kosovu. Tu je završio tečaj za policajca. Na Kosovu, u Đakovici, bio je do travnja 1968., a poslije skoro 60 godina od tada Vidić kaže da se tog razdoblja svoga života nerado sjeća. Nakon povratka u Suboticu nije čekao već je odmah podnio zahtjev za putovnicu i javio se prijatelju u Njemačkoj. Putovnicu je brzo dobio i vrata Europe i svijeta bila su mu otvorena.

»**Erwin**, moj prijatelj Nijemac, bio je po struci elektrotehničar. Po dolasku u Njemačku pomogao mi je da dobijem posao u istoj tvrtci u kojoj je i on radio. Budući da sam relativno dobro vladao njemačkim jezikom brzo sam se usavršavao i već 1969. godine dobio sam ponudu da s tom tvrtkom idem na rad u Južnoafričku Republiku na izgradnju jednog projekta rafinerije po njemačkom sistemu gdje su se od kamenog ugljena proizvodila goriva«, kaže Vidić.

Posao je prihvatio i na jugu afričkog kontinenta ostao je do sredine 1971. godine. Vraća se u Njemačku, ali nastavlja raditi za istu tvrtku na raznim projektima rafinerija u Njemačkoj, Nizozemskoj, Belgiji. U Afriku se vraća krajem 70-ih. Odlazi u sjevernu Afriku.

»U Libiji sam bio osam godina. Nakon toga, 1985. godine odlazim na rad u Ujedinjene Arapske Emirate, u Abu

Uspostavljanje diplomatskih odnosa s Hrvatskom, Budimpešta, 1992.

Dhabi, zatim prelazim u Saudijsku Arabiju. Poslije dvije godine, sredinom 1987., odlazim u Kinu, prvo na teritorij Shen Zhen u Blizini Hong Konga, potom kratko u Šangaj i zatim odlazim na sjeveroistok Kine u blizinu granice sa Sjevernom Korejom, u provinciju Liaoning, još poznatije pod imenom Mandžurija«, nabraja Vidić svoj radnih hod po Africi i Aziji.

Po povratku u Europu put ga je odveo u Norvešku, gdje je radio do konca 1989. godine. Od sredine 70-ih do konca 1989. bio je šef montaže za prekomorske zemlje na što je, kako kaže, posebno bio ponosan. U međuvremenu dobio je i njemačko državljanstvo.

U službi Hrvatske i za Hrvatsku

Početak 90-ih godina bio je prekretnica u Vidićevim poslovima, jer je 1990. godine u Njemačkoj osnovao vlastitu tvrtku, uz suradnju sa svojom starom i tvrtkom u kojoj je radio do pokretanja vlastitog posla, kao i s nekim drugim tvrtkama s kojima je radio na nekim projektima u Istočnoj Njemačkoj, Turskoj i Rusiji.

»Nekako u isto vrijeme došlo je do prevrata u Mađarskoj, a osjećalo se i da je u tadašnjoj Jugoslaviji postala sve napetija situacija. Osjetio sam želju biti nazočan u blizini svoje Domovine. Razlog je to što sam već koncem 1989. godine otvorio tvrtku u Mađarskoj i tada investirao u izgradnju jedne poveće čarde na jezeru Balatonu kao i jedne turističke agencije okrenute tada naročito prema njemačkom tržištu. Vremenom sam u Njemačkoj sve svoje aktivnosti prekinuo, zatvorio njemačku tvrtku i počeo sam se baviti humanitarnim radom u tada ratom zahvaćenoj Domovini. Postoje neke stvari o kojima čovjek nerado govori jer dogodile su se u vrijeme rata i agresije na Hrvatsku. Svakojaka pomoć bila je tada potrebna, činio sam tada to što sam smatrao za potrebno. Bio sam

samo jedan od onih mnogih iz emigracije koji su to činili, a činili su to jer su osjećali tu potrebu i moralnu dužnost. Detaljniji opis tih mojih aktivnosti opisao sam u svom romanu *Sam i svoj*. Što se tiče suradnje s hrvatskom diplomacijom u Budimpešti ispočetka u vrijeme veleposlanika dr. **Alexandra Šolca** i **Nace Zelića** bila je ona najbolja«, kaže Vidić.

U Budimpešti je Vidić već 1992. godine, u travnju, organizirao predstavljanje Hrvatske.

»Bilo je to na Velesajmu *Hungexpo – Construma* na štandu od 100 četvornih metara i po mom saznanju bilo

Sjećanje na Suboticu

»Vidim ja tu moju Strossmayerovu ulicu, nekada najljepšu ulicu grada Subotice. Vidim ja, ali i čujem i taj naš tramvaj, tu žilu kucavicu grada Subotice, kako zvoneći ide sredinom naše ulice. Vidim ja i osjećam još uvijek i taj miris tih lijepih ruža koje su krasile obje strane naše ulice. Čujem i sada tu glazbu iz Muzičke škole, nekada ugodnu, ponekad i neugodnu. Gledam i vidim te naše ljude koji se na ulici na raznim jezicima pozdravljaju u prolazu uz blagi naklon glave i dizanjem šešira. Čujem to tiho i ugodno škripanje njihove kvalitetne kožnate obuće. Vidim naše starije kako sjedeći na lijepim željezno-drvenim klupama razgovaraju o svemu i svačemu. Vidim i sve te lijepe i jarko osvijetljene izloge u našim ulicama. Vidim i moju baku Janju koja kao domarku u Strossmayerovoj u zgradama 6 i 8 točno u 22 sata mijenja svjetla svih tih izloga na manju rasvjetu. To sam činio i ja ponekad ako baka Janja to nije mogla«, Vidićeva su sjećanja na njegovu Suboticu.

je to prvi puta u svijetu da je Hrvatska predstavljena kao samostalna država na jednom međunarodnom velesajmu. Poslije toga sajma otvorio sam i jednu robnu kuću u Budimpešti koja se bavila pretežito uvozom pokućstva iz Hrvatske. Zatvorio sam je krajem 1993. godine kada je na samo nekih 200 metara od moje robne kuće svjetski poznata IKEA otvorila svoju robnu kuću. Ipak, ostao sam ponosan na onih nekih prvih zarađenih deviza hrvatskoj državi. Nekako u isto vrijeme, u svibnju 1992. godine, otvorio sam i prvu hrvatsku turističku agenciju na teritoriju Mađarske. Ispočetka ljudi se nisu usuđivali putovati u Hrvatsku zbog ratne situacije, ali smo na koncu u srpnju i kolovozu uspjeli organizirati više od tisuću ljudi da odu u Hrvatsku (Istra i Kvarner), da se vrate zadovoljni i pronesu dobar glas o našoj agenciji i Hrvatskoj kao sigurnoj državi. Ta *Horvát utazási iroda* (Hrvatska putnička agencija) vremenom je postala dominantna na mađarskom tržištu što se tiče hrvatskog turizma. Upošljavali smo tada oko 30 osoba«, kaže Vidić.

No, kako je posao u turizmu, naročito ako je usmjeren na morsku ponudu, najviše skoncentriran u ljetno vrijeme, Antun je razmišljao i o novim poslovima. I opet je odlučio da to bude nešto vezano za Hrvatsku. »Otvorio sam jedan tipični hrvatski restoran prvi puta u povijesti u Mađarskoj. Ideja je bila da posao proširimo na cijelu godinu i još bolje brendiramo Hrvatsku kao turističku zemlju. Restoran smo otvorili 2001. godine i radio je sve do 2008. i poznate financijske krize kada sam bio primoran zatvoriti ga zajedno s putničkom agencijom. Od tada sam u mirovini«, kaže Vidić.

Život pretočen u roman

Osim što je bio poduzetnik, Vidić je, usporedo s poslom, počeo i pisati. Svoj zanimljiv životni put koji ga je iz Subotice odveo u razne krajeve svijeta, pa do Budimpe-

šte, Mađarske koju smatra svojom drugom domovinom, opisao je u autobiografskom romanu *Sam i svoj*.

»Na tom svom životnom i radnom putu upoznao sam se s različitim društvenim i političkim sistemima. Počevši od komunističkog iz kojega sam krenuo, zapadnoeuropske demokracije, kapitalizma gdje sam prvi puta došao. Zatim sve do rasne diskriminacije u Južnoj Africi ili socijalističkog Islama u Libiji, umjerenog šerijata u Ujedinjenim Arapskim Emiratima ili strožijeg šerijata u Saudijskoj Arabiji, zatim posebnog tretmana u Hong Kongu ili života Kineza kao 'gastarbeiters' u svojoj rođenoj zemlji na teritoriju Shen Zhen. Života u ogromnom industrijskom i trgovinskom centru grada Šangaja i nešto siromašnijem dijelu Kine, provinciji Lianing. Upoznao sam možda jednu od najnaprednijih demokracija na svijetu u Norveškoj, kao i nešto drugačiji liberalniji islam u Turskoj. Posebno mi je ostalo u sjećanju vrijeme i taj dio puta i života koji sam proveo u Moskvi i Rusiji koju je ujedno obilježila propast komunizma kao i raspad te komunističke imperije SSSR-a«, kaže Vidić.

Njegov roman dobit će i svoje njemačko izdanje, jer ga je tvrtka u kojoj je radio i surađivao tridesetak godina zamolila da taj roman pripremi i za tiskanje na njemačkom jeziku, jer ga oni žele objaviti i u Njemačkoj.

»Na tome radim sada. Pišem i eseje i kada se skupi dovoljan broj i to ću objaviti u knjizi«, kaže na kraju razgovora Vidić kome dani u mirovini nisu ni malo dosadni ni jednolični.

Na pitanje koliko često dolazi u rodnu Suboticu odgovara: »ne često«.

»Koliko mogu, ja pratim i događaje u mojoj staroj domovini i Subotici. Ne dolazim često jer je ona u meni još uvijek puno ljepša i drugačija nego kakva je danas«, kaže nekadašnji Subotičanin.

Z. V.

Bijela zastava

Kako najčešće običan građanin – naravno, ako nije riječ o nekom redovu iz armije članova političkih stranaka – doživljava svoje sudjelovanje u javnom životu? Pa naravno, u vidu odluke o izlasku ili neizlasku na izbore. Svemu ostalom poslije »praznika demokracije«, kako se u nedemokratskim društvima obično naziva dan kada se održavaju izbori, običan će se građanin obično prepustiti kao i stihiji, odnosno kao nekoj prirodnoj nepogodi kojoj se ni na koji način ne može suprotstaviti pa kao najbolje rješenje vidi šutnju i čekanje da ta nepogoda prođe. Zato su i odgovori običnog građanina u anketa-

ma na dan izbora uklopljeni u unaprijed naučeni šablon i lišeni svake logike. Iza rečenice »očekujem da će nam biti bolje« – u koju se uklapa ogromna većina odgovora običnih građana – stoji zapravo suština ovoga odnosa: pasivna nada da će se nešto bolje dogoditi, i to tako što će se netko drugi za to pobrinuti dok sam stojim s unaprijed istaknutom bijelom zastavom.

A kako najčešće građanin, koji je duboko ogrezao u politiku doživljava vlastito sudjelovanje u javnom životu? Prije svega kroz ambiciju da se putem samoponižavanja, uvlakaštva i sluganjstva dođe na što višu poziciju koja će mu omogućiti liječenje urođenih i stečenih frustracija tako što će ponižavati druge, tjerati ih na uvlakaštvo kako bi na kraju postali njegove sluge. Test uspješnosti u tome procesu svaki je naredni dan nakon izbora, a sam »praznik demokracije« tek njegov vrhunac. Istina je i to, neovisno o stupnju institucionalne uređenosti i funkcionalnosti društva, da se i najokoreliji političar (onaj kojemu debele naslage putera služe kao kosa na glavi) jedno kratko vrijeme – baš poput Gregora Samse u *Preobrazbi* – pretvara u ono što u stvarnosti nije a trebao bi biti: slugu građana čiji je jedini cilj rad u njihovom interesu. Ma koliko zbog svoje dvoličnosti ta uloga u startu za većinu bila odvratna, okorjelom političaru ona ne pada teško jer je to zapravo njegovo prirodno ozračje u kom se svakodnevno kreće i djeluje. Otuda i tolika lakoća njegove preobrazbe iz nemilosrdnog vladaoca u samozatajnog podanika kojemu ni najobičnija prošnja glasova na masovnim skupovima ili njihova kupovina sitnim darovima na kućnom pragu

nije odvratna, a kamoli strana. Prevedeno na svakodnevnu praksu, ova misao mogla bi se iskazati i ovako: »udijelite mi svoj glas da bih i dalje mogao vladati lažući vas kao i do sada«.

Primjera za navedene tvrdnje svakodnevno je na stotine (vjerojatno i tisuće), ali ćemo za ovu priliku izdvojiti dva najsvježija, koja potvrđuju kontinuitet u kojem se obećanja u konačnici spajaju s lažnom nadom, odnosno u kojem se proces vladavine nesmetano odvija. Prvi primjer je izjava gradonačelnika **Stevana Bakića**, uzgred nositelja liste za lokalne izbore »Aleksandar Vučić – Subotica sutra«, da lokalna samouprava vodi računa o ravnomjernom razvoju svih mjesnih zajednica, i to nakon »rehabilitacije« kolovoza dugog 200 metara u kerskoj Ulici Dinka Šimunovića. Naravno, iza ovih riječi uslijedile su i one kako lokalna samouprava »uveliko radi« na novim projektima za rehabilitaciju i izgradnju cestovne infrastrukture na teritoriju Subotice. Ako je ovo zaista ozbiljna namjera, a uzimajući u obzir dinamiku do sada izvedenih radova, onda će za ravnomjerni razvoj svih mjesnih zajednica Grada ovom sastavu lokalne samouprave trebati najmanje desetak mandata.

Ni njegov koalicijski partner, nositelj liste za lokalne izbore »Dr. Bálint Pásztor – Savez vojvođanskih Mađara«, dakle **Bálint Pásztor** osobno, nije građane propustio podsjetiti na ono što bi za njega najbolje bilo da nije izgovorio. U prisustvu kamera i diktafona, kao najefikasnijeg razglasa vlastitih riječi Bálint Pásztor je rekao kako SVM »nije protiv razvoja«, ali jest protiv višekratnica u središtu grada. Da je to rekao neki anketirani obični građanin s početka teksta, ove bi riječi naravno imale i svoj smisao i težinu. Ali, budući da je to izrekao donedavni predsjednik Skupštine grada, iste te riječi navode na pitanja »a di si bio do sada« kad se uveliko gradi hotel pokraj Otvorenog sveučilišta, odnosno »što te je sprječavalo da to spriječiš«?

I, ma koliko očiti, pa i smiješni navedeni bili ovi primjeri, napose ako se razlože na prostu logiku, ne treba sumnjati da će mnogi obični građanin s početka teksta povjerovati u kontinuitet Bakićevog »ravnomjernog razvoja svih mjesnih zajednica«, odnosno u Pásztoru kao promotera umjerenog napretka i dosljednog branitelja gradske jezgre, jer... Jer obični građanin s početka teksta nije navikao da period između dva praznika demokracije provodi razmišljajući o izrečenom i učinjenom ili o načinu institucionalnog funkcioniranja. Stoga je i posve logično da se umjesto građanskih inicijativa, prosvjeda i pozivanja na odgovornost zbog zlouporabe vlasti sve vrijeme nosi bijela zastava kao simbol vlastite nemoći. I neodgovornosti.

Z. R.

Hrvati u Boki – knjiga i izložba

Tragovi trajanja

Hrvati su se u banatsko selo Boka doselili najvećim dijelom 1801. iz Turopolja i Pokuplja (današnja Hrvatska). I lokalno Hrvatsko groblje, kojemu je sada posvećena knjiga, govori o njihovoj nekada značajnijoj prisutnosti

Malo srednjobanatsko selo Boka u Općini Sečanj bilo je u nedjelju, 19. svibnja, »mjesto susreta živih i mrtvih, onih koji se sjećaju i onih kojih se sjećamo«. Naime, u tom je mjestu, u dvorani Velike naftaške menze, održano predstavljanje knjige *Tragovi trajanja: Hrvatsko groblje u Boki* autorice, mlade Bokinke **Lidije Žunac**. Hrvati su se u to selo doselili najvećim dijelom 1801. iz Turopolja i Pokuplja (današnja Hrvatska). Nekoliko obitelji doselilo je u 20. stoljeću. Od nekadašnjih nekoliko stotina pripadnika ove zajednice, prema procjenama, ostalo ih je pedesetak. Lokalno Hrvatsko groblje, kojemu je posvećena spomenuta knjiga, govori o njihovoj nekadašnjoj značajnijoj prisutnosti.

Sadržaj knjige tiskan je na hrvatskom i srpskom jeziku a njezini izdavači su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice i Gradska biblioteka Pančevo, koji su ujedno i bili organizatori ovog događaja u suradnji s Obrazovno-kulturnim centrom u Sečnju.

Groblje kao arhiv

Po riječima autorice Lidije Žunac, cilj knjige je bio sačuvati dio Boke od zaborava. U knjizi je prikazano oko 230 grobova i nadgrobnih spomenika. Na njima je pobrojano pedesetak prezimena (**Žunac, Lukinić, Filković, Matanović, Lovrić, Manger, Žužić, Bančak...**) te knjiga tematizira groblje i kao svojevrsnu arhivu tamošnjih Hrvata.

»Hrvatsko groblje nalazi se na jednom prometnom mjestu, ali je dosta zapušteno. Ovom knjigom htjeli smo sačuvati uspomenu na ljude koji su živjeli ovdje, radili za Boku, trudili se da nama stvore bolje uvjete za život. Rad na knjizi trajao je oko godinu dana, nadam se da ćete biti zadovoljni učinjenim«, rekla je Žunac.

Jedan od recenzenata knjige je prof. dr. sc. **Vladimir Čavrak** koji se bavi temom Hrvata kajkavaca u Banatu, koji su osim u Boki, naseljeni i u Neuzini, Radojevu (Klariji) te Keči (danas u Rumunjskoj). On je pojasnio kako je nakon razvojačenja vojne granice u Turopolju zagre-

bački biskup **Vrhovac** dobio od vlasti u Beču dozvolu da u Banatu naseli Hrvate. U pitanju su bili sitni plemići – predijalci. Tu su se pristali preseliti kako bi mogli sačuvati svoj plemićki status koji su zadržali do 1848. kada dolazi do ukidanja feudalnog sustava u Europi. Od stotinjak u Boku dolazi 44 obitelji, oko 500 osoba. Po Čavrakovim riječima, velika vrijednost knjige je ta što pokazuje da je u Boki sačuvana multikulturalnost.

»Svijet je danas prekompliciran i tamo gdje se čuva multikulturalnost ima perspektive. Ljudi u civilizacijskom smislu mogu preživjeti samo ako se međusobno poštuju i pomažu«, kazao je prof. Čavrak koji je najavio i održavanje znanstvenog skupa o Hrvatima u Boki u rujnu ove godine.

Hrvatska škola i čitaonica

Kako se navodi u knjizi i katalogu izložbe, u Boki je do 1930. postojala zasebna škola na hrvatskom jeziku, a do Drugog svjetskog rata i Hrvatska čitaonica. Preko zime, kad su imali više slobodnog vremena, lokalni Hrvati pripremali su amaterske kazališne predstave, koje su bile rado gledane. Imali su i svoj tamburaški orkestar a nakon rata u Boki je postajao popularan i jazz koji su naprije izvodili Hrvati. Broj Hrvata u selu opadao je iz više razloga, od kojih su najvažniji raseljavanje, intenzivna asimilacija i starenje populacije. Dosta obitelji prešlo je živjeti u gradove.

»Prizori prošlosti«

Predstavljanje knjige pratila je i izložba fotografija »Prizori prošlosti – Hrvati u Boki« čiji su autori **Ljubiša Večanski** i **Ksenija Žunac**. Večanski je, inače, povjesničar-entuzijast i autor knjige *Boka u Banatu* te ujedno i ujak sestara Žunac (Lidije i Ksenije). Prikazane fotografije sakupljao je godinama pa i desetljećima.

»Fotografije svjedoče o postojanju Hrvata u Boki. Na fotografijama je prikazana prva pričest, vjenčane fotografije, fotografije iz vojske, tečaj šivanja i krojenja na *singer* strojevima, hrvatski tamburaški orkestar, kasnije jazz orkestar, tečaj esperanta, donošenje leda za ledaru kada nije bilo električne enegije...«, pojasnila je Ksenija Žunac.

Ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković** istaknula je kako promovirana knjiga »daje doprinos kulturi sjećanja«, ali i apelirala kako bi trebalo poraditi više da bi Hrvatsko groblje u Boki bilo manje zapušteno. Kako je

dodala, plan je i da vrijedne fotografije o Hrvatima u Boki u budućnosti budu uvrštene u internetskoj topoteci »Baština Hrvata u Srbiji« koju vodi ZKVH.

Ravnateljica Obrazovno-kulturnog centra Sečanj **Branislava Rudan** kazala je kako je Boka uvijek bila mjesto gdje se kultura, jezik i tradicija prepliću na jedinstven način, stvarajući bogatstvo kulturnog naslijeđa.

»Ova nas knjiga podsjeća na važnu ulogu koju su Hrvati imali u Boki i čuva uspomenu na one koji su svojim radom i zalaganjem pridonijeli razvoju i prosperitetu Boke«, rekla je Rudan.

Tijekom večeri nastupili su i tamburaši HGU-a *Festival bunjevački pisama* iz Subotice pod ravnanjem prof. **Mire Temunović**.

Blagoslov groblja

Program u Boki započeo je blagoslovom mjesnog Hrvatskog groblja. Groblje je blagoslovio svećenik vlč. **Roland Fehér** a položeni su i vijenci.

Predstavljanju knjige, uz veliki broj mještana, nazočio je i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijaloz **Tomislav Žigmanov**, kao i predstavnici hrvatske diplomacije u Srbiji, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Udruge banatskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*.

»Želim da ova mala zajednica Hrvata u Boki nastavi i dalje živjeti ovdje i sada. Da snaži kulturu sjećanja i da

svoje tragove čuva, i sebe radi i radi drugih, za generacije koje dolaze poslije vas. Pokušat ćemo ostvariti vezu s vašom prapostojbinom, Topuskim i Turopoljem, sa svim onim prostorima s kojih su vaši preci došli na ove prostore, kako bi i oni vidjeli potomke svojih rođaka, prijatelja, susjeda, da tu horizontalnu liniju oživimo«, kazao je Žigmanov, koji je ujedno pohvalio lokalne institucije što su podržale realizaciju knjige i izložbe o manjinskoj zajednici Hrvata u Boki.

Kako je zaključeno, osim što pružaju sliku o bogatoj povijesti i naslijeđu Hrvata u Boki, predstavljena knjiga i izložba poziv su znanstvenicima da detaljnije istraže ovu zajednicu.

D. B. P.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu okoliša, temeljem članka 20. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09)

OGLAŠAVA

javni uvid studije o procjeni utjecaja na okoliš
Nositelj projekta »Vetropark Maestrle Ring« d.o.o., Masarykova ulica br. 5 iz Beograda, podnio je zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na okoliš projekta za izgradnju vjetroelektrane »Maestrle Ring« s trafostanicom »Maestrle Ring« 400/35(33) kV.

Podatci i dokumentacija iz zahtjeva nositelja projekta mogu se dobiti na uvid radnim danima od 10 do 14 sati u prostorijama Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu okoliša, Bulevar Mihajla Pupina 16, Novi Sad (prizemlje, ured br. 46) i na mrežnoj stranici ovog tijela www.ekourbapv.vojvodina.gov.rs, kao i u prostorijama Gradske uprave Subotica, Trg slobode br. 1, do 24. lipnja 2024. godine. Za vrijeme trajanja javnog uvida zainteresirana javnost može podnijeti primjedbe i mišljenja na izloženu studiju o procjeni utjecaja na adresu Pokrajinskog tajništva, u pismenoj ili elektroničkoj formi.

U cilju organiziranja zdravstveno sigurnih uvjeta za održavanje javne rasprave i prezentacije neophodno je da svi zainteresirani najave svoje sudjelovanje telefonskim putem +381 21 487 46 90 ili putem elektroničke pošte na e-mail: ekourb@vojvodina.gov.rs.

Javna rasprava i prezentacija bit će održana 25. lipnja 2024. godine u zgradi Pokrajinske vlade (prizemlje, ured br. 46) u 12 sati.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva Ognjen Gabrić PR Kancelarija za projektovanje »Good Engineering« Subotica, 51. divizije br. 16, Subotica, ovlašten od investitora JKP »Vodovod i kanalizacija« Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica i financijera »GEBI« d.o.o., Ulica maršala Tita br. 46, Čantavir, podnio je dana 20. 5. 2024. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »Javna vodovodna mreža u Ulici željeznički trg«, na katastarskim parcelama br. 3735 i 986/3 K. O. Čantavir, Subotica (45.92276°, 19.74769° i 45.92661°, 19.75628°), evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-70/2024. Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati. Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno ili poštom (Trg slobode br. 1, Subotica, Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša – Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 129).

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10., 29. i 30. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA ZATEČENOG STANJA NA OKOLIŠ

Dana 17. 5. 2024. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-34/2024, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš zatečenog stanja projekta: »Izdavanje pojedinačne dozvole za korištenje radio-frekvencijskog spektra za radio-difuznu stanicu Radio 'Pannon', produžavanje rada na postojećoj lokaciji«, na katastarskim parcelama br. 33900, 33910 i 33900/3 K. O. Donji grad, Subotica (46.07486°, 19.62861°), čiji je nositelj Fondacija »Pannonija«, Age Mamužića br. 9-11, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10., 29. i 30. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA ZATEČENOG STANJA NA OKOLIŠ

Dana 18. 4. 2024. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-45/2024 kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: Radio-bazna stanica »SU55 SUU55 SUL55 SUO55 SUJ55 SU – Senčanski put«, na katastarskoj parceli br. 10262/1 K. O. Donji grad, Subotica (46.09063°, 19.68147°), čiji je nositelj »TELEKOM SRBIJA« AD Beograd, Takovska 2, Beograd.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Bagrem – štiti, čuva, grije i sladi

*»Za pravljenje soka, cvijet bagrema se mora brati po sunčanom vremenu i tri dana prije toga ne smije padati kiša, a uz sve to moraju se preduhitriti pčele (ako ih ima puno na drvetu, znači da su izvukle pelud)« **
»Za stupove, bagrem kad se isiječe mora se sam osušiti i odbaciti koru, nakon čega se stavlja u zemlju. Ako se ručno skida kora, stup popuca«

Način pripreve i dobrobiti soka

Za bagremov sok čuli smo od bračnog para **Zorana i Ive Sarić** koje smo ne tako davno posjetili na njihovom salašu između Subotice i Žednika gdje provode hipoterapiju i terapijsko jahanje konja. Unazad oko deset godina pravi ga Iva, inače rodom iz Kikinde, i to po receptu Zoranove bake **Gize Bošnjak** iz subotičkog naselja Ker.

»Kod kuće smo pravili puno domaćih proizvoda, iskoristili smo sve iz prirode. Sjećam se da sam kao djevojčica od 5-6 godina išla brati šipak od kojeg smo pravili pekmez. Prirodne sokove i sada pravim, i to od bazge, duda, mente, koprive, *ringlote* (vrsta šljive)... Koristimo sve što se nalazi na našem salašu i ništa ne špricamo. Zoranova baka ga je svojedobno redovito pravila i odlučila sam početi ga i ja praviti po njenom receptu«, kaže Iva.

U svom dvorištu imaju nekoliko bagrema, no budući da im treba veća količina cvjetova, po njih idu u šumu na Tresetište gdje im se nalazi drugi salaš. Kako ističu, malo su teški za branje zbog trnja (to je Zoranov posao), a vremenom su ustanovili da od mladog drveta i tamo gdje je trnje veliko, sok bude bolji. Također, važno je da je cvijet pun peludi i da su mu listovi ispravljeni, tj. da izgledaju svježije.

Iva nam je ispričala proceduru pravljenja bagremovog soka:

»Na litru vode stavim oko 50 grančica punih s cvjetovima bagrema i to treba odstojati 24 sata. Budući da ne koristimo ništa umjetno (limuntus, konzervans, čak ni šećer već bagremov med), u to stavim i limun narezan na ploške od kojeg pola potopim, a pola ostavim gore. Nakon jednog dana to procijedim pa od jednog dijela pravim sirup, a od drugog običan sok. Svjež sok se ne kuha, pijemo ga odmah nakon cijedenja, samo umiješam med. Ako želimo da potraje duže, moramo ga kuhati. Kad proključa, kuham ga još desetak minuta i dodajem med, količinu po ukusu. Inače, sirup pravljen s medom ne bude toliko gust kao kad se pravi sa šećerom. Za šećer kažu da je prirodni konzervans i taj sirup potraje duže, ali že-

Bagrem, kod nas znan i kao drač, na ovim se prostorima vezuje uz salaše oko kojih je namjenski sađen, kako zbog višenamjenske upotrebe kao građe, tako i zbog uloge vjetrozaštitnog pojasa. Od njegovih se stabala podizala ograda oko salaša, gradili se korlati, šupe, prostori za *josag* (stoku), čardaci, bunari, đermovi, a koristio se i kao ogrjevni materijal. I danas se loži ovim drvetom, prisutan je u građevini, a od bagremovog se cvijeta dobiva jedna od najcjenjenijih vrsta meda. No, od tog se cvijeta dobiva još jedna 'poslastica za nepca' za koju se ne zna kao za med, a to je bagremov sok.

Ijeli smo da bude sto posto prirodan pa ga zato pravimo s medom, a i tako nam se više sviđa. Običan sok se mora potrošiti u roku od tjedan dana i stoji u hladnjaku. Sirup se drži na hladnijem i tamnom mjestu i tako može izdržati do sljedećeg pravljenja soka pa i duže».

Ona dodaje da je za dugotrajnost sirupa jako važno da flaše budu sterilizirane.

»Prethodno ih dobro operem pa hladne flaše stavim u pećnicu uključenu na 60-80 stupnjeva. Kako se ona zagrijeva, zagrijevaju se i flaše pa ih nakon 15-ak minuta izvadim. Dok je flaša vrela, sipam u nju vreo sok i odmah je zatvaram. Tople flaše potom umotam u čebe i kada se ohlade stavljam ih u ostavu.«

Zoran i Iva ističu da je bagremov sok dosta zahtjevan za pravljenje i jako je važan moment branja cvijeta pa se vjerojatno zbog toga ne pravi toliko često kao primjerice sok od bazge.

»Bagremov sok zna biti kiselkast, što može biti od limuna, ali to se događa i kada je par dana prije branja padala kiša. Znači, cvijet se mora brati po sunčanom vremenu i tri dana prije toga ne smije padati kiša, a uz sve to moraju se preduhitriti pčele (ako ih ima puno na drvetu, znači da su izvukle pelud). Ovaj podatak je bio naveden u bakinom receptu, kao i taj da je bagremov sok jako dobar za grčeve u želucu. Pravila je i čaj od bagrema za koji je napisala da je dobar za glavobolju«, kaže Iva.

Otporno višenamjensko drvo

Sjećanja o bagremu i soku od njegovog cvijeta podijelio je s nama i Zoran:

»Sjećam se kako sam u djetinjstvu grickao cvjetove bagrema koji su bili slatki, a moja baka je pravila taj sok negdje do moje 15. godine. Nema jak ukus kao primjerice bazga od koje je inače mnogo jednostavnije napraviti sok i dobije ga se mnogo više. Baka je u svom velikom dvorištu imala šest bagrema i kao mali sam išao brati cvjetove. Bagremov sok je pun vitamin C i rekao bih da je prije bagrem bio kvalitetniji nego sad. Sada zna biti razlika po dva-tri tjedna u cvjetanju bagrema u gradu i ovdje kod nas na salašu. Ove godine je bio problem što je bilo toplo pa je zahladnjelo, a onda opet toplo, zbog čega je bagrem bio nekako polusuh, nije bio pun peluda. A on se najviše bere kad je pun peluda i kada osjećate da je sočan. Ako je kao papir, ni sok ne bude dobar«.

Bagrem, osim za pravljenje soka, koriste i za druge stvari na svom salašu.

»Otvoren prostor za konje kompletno nam je ograđen stupovima od bagrema. Drvo je tvrdo i ne trune pod zemljom. Za ove namjene bagrem kad se isiječe mora se sam osušiti i odbaciti koru, nakon čega se stavlja u zemlju. Ako se ručno skida kora, stup popuca. Bagremovo drvo smo dosta koristili i za neke detalje kod unutarnjeg sređivanja salaša izgrađenog prije 99 godina, a i jedna nadstrešnica za sijeno (10x15m) nam je kompletno od bagrema«, navodi Zoran.

Uz to što je višenamjensko, bagremovo drvo je veoma izdržljivo i nezahtjevno.

»Bagrem se inače jako lako primi, ne zahtijeva nikakvo održavanje, teško ga je iskorijeniti, a uz to je jako kvalitetan, drvo je jako i žilavo. Pod zemljom može opstati više desetljeća i primjerice na salašu, kad god smo nešto kopali za neke radove ili temelj, tamo gdje smo zabili ašov, izrastao je bagrem. Kada smo kopali septičku jamu, oko nje je izraslo desetak bagrema. Znači, tamo gdje nešto zakopate/iskopate, gdje se izore zemlja, na puno mjesta kreće bagrem. Dugo sam živio u Americi i tamo jako cijene ovo drvo. Nema ga puno i posebno je traženo zbog stupova. Primjerice, bagrenje pored rijeka (u Louisiani ga dosta ima) koje se srušilo u vodu i pod njom ostalo i više 500 godina, danas kada ga izvuku, za što postoje obučene grupe ljudi s roniocima, to stablo tamo vrijedi 20-30 tisuća dolara«, ističe Zoran Sarić.

Mnogo toga smo i do sada znali o bagremu, osim možda o soku, a sad kad smo saznali koliko ga cijene s druge strane oceana, možda netko poželi imati svoj mali *dračnjak*.

I. Petrekanić Sič

Naši gospodarstvenici (CLXXXVI.)

Pekarnica – dosanjani san sestara Majetić

»Nastojimo u naša tijesta implementirati domaće proizvode koji potječu iz obiteljskog vrta u Surčinu. Imamo zasade bundeva, malina, višanja...«, kaže Kristina

Ana i Kristina Majetić sestre su iz Surčinu koje od prije tri godine imaju svoju pekarnicu K & A u Zemunu. Kažu kako su izuzetno ponosne na ono što su postigle do sada, a imaju i velike planove.

Iako je Ana po struci ekonomistica, a Kristina odgojiteljica, kažu kako su oduvijek maštale da se mogu baviti prodajom svojim domaćih proizvoda. San su počele ostvarivati proizvodnjom i prodajom šešira da bi ih životni putevi odveli u pekarske vode.

»Bez obzira na našu struku, prije točno tri godine odlučile smo pokrenuti obiteljski posao na koji nas je potaklo vrijeme provedeno u karanteni tijekom korone. I prije pokretanja ovog biznisa bile smo u svijetu poduzetništva, bavile smo se proizvodnjom i online prodajom šešira. Još kao male smo maštale da imamo svoju slastičarnicu ili neko prodajno mjesto gdje bismo mogle plasirati svoje domaće proizvode«, priča Kristina.

Zaručnički prsten u langošu

Pekarnica K & A prepoznatljiva je po ponudi doručka koji donosi osjećaj doma i tradicionalne atmosfere. Kažu, trude se da se istaknu svojom jedinstvenošću i baziraju se na kvalitetu. Osluškuju potrebe potrošača i ističu kako ne prate slijepo trendove pekarske industrije.

U ovoj pekarnici proizvodi se, kažu, prave isključivo od puter tijesta, a u ponudi imaju pizzu, burek i raznovrsna peciva od običnog i integralnog brašna, domaće langoše, žito sa šlagom, a prepoznatljivi su po voćnim pitama s pravim voćem i bogato filovanim korama s bundevama, jabukama i višnjom.

»Nastojimo u naša tijesta implementirati domaće proizvode koji potječu iz obiteljskog vrta u Surčinu. Imamo zasade bundeva, malina, višanja...«

U proces proizvodnje su, osim Kristine i Ane, uključeni i mama Marijana te ostali članovi obitelji. Također imaju i majstore za lisnata tijesta i pite.

Za Anu i Kristinu radni dan započinje u pet sati ujutru, a završetak ovisi, kažu, od dinamike posla. Nedjeljom ne

Kristina i Ana

rade, to im je dan posvećen obitelji i odmoru. Najveću ljepotu ovoga posla predstavljaju im zadovoljni kupci.

»Ono što nam daje najveći vjetar u leđa su naši zadovoljni kupci koji nam se uvijek rado vraćaju. U ovom poslu je izuzetno lijep osjećaj što imamo direktan kontakt s potrošačima i vidimo rezultat svog napornog rada«, kaže Kristina.

Navodi ona kako kroz pekarnicu svakodnevno prođe puno ljudi, s kojima imaju i razne dogodovštine, a kao »biser« izdvojila je nedavnu prosidbu s njihovim langošom.

»Nedavno nam je mladić **Marko**, koji je već godinama redoviti gost naše pekarnice, došao s neobičnim, ali predivnim zahtjevom. Njegova djevojka **Lena** obožava naše langoše, koje pripremamo po staroj recepturi. Želio ju je zaprositi na poseban način, skrivajući zaručnički prsten

u jednom od naših langoša. Uz dogovor i malo planiranja uspjeli smo realizirati njegovu ideju. Toga jutra kada je Lena došla po svoj omiljeni langoš, nije ni slutila da će upravo taj obrok promijeniti njezin život. Uz osmijeh, pružili smo joj langoš u koji je pažljivo bio skriven prsten. Ova romantična gesta još jednom je potvrdila da ljubav pronalazi svoj put čak i kroz najjednostavnije stvari, kao što su naši skromni, ali srcem pravljeni langoši. Uvijek ćemo se sjećati tog posebnog jutra jer je pokazalo da naša pekarnica nije samo mjesto gdje se prave ukusni proizvodi već i mjesto gdje se stvaraju uspomene za cijeli život«, kaže Kristina.

Najveći izazov – inflacija

Kao i u svakom poslu, i u svijetu pekarnica postoje određeni izazovi. Kristina kaže da trenutno najveće borbe vode s cijenama repromaterijala i konstantnim rastom istih.

»Cijena brašna iznosi oko 50 dinara po kg, što je značajan porast u odnosu na razdoblje kada smo počeli s radom, kada je cijena bila 30. Inflacija je značajno utjecala na rast cijena sastojaka koje svakodnevno koristimo, uključujući suncokretovo ulje, palmino ulje, šećer, mlijeko, sezam, suncokret, šunku i kačkavalj. Na primjer, cijena ulja za litru je bila 100 dinara, sada je 130, palmino ulje je bilo 3.000 dinara 20 l, dok je sada 6.000 dinara. Prema dostupnim podacima, cijene osnovnih namirnica su tijekom inflacije porasle za više od 12 % u prosjeku, a taj trend rasta se još uvijek primjećuje, iako u nešto manjem opsegu. Ovaj stalni porast cijena izazvao je velike izazove u našem poslovanju jer smo nastojali zadržati kvalitetu proizvoda bez značajnog povećanja cijena za krajnje potrošače. Jedan od najvećih izazova bilo je razdoblje kada su se cijene sirovina mijenjale gotovo na dnevnoj razini. U tim trenucima bilo je gotovo nemoguće adekvatno prilagoditi cijene naših gotovih proizvoda sukladno rastućim troškovima, a da pritom ne izgubimo lojalnost naših kupaca. Smanjena kupovna moć potrošača postala je evidentna, što je

dodatno otežalo našu situaciju«, priča Kristina.

Bez obzira na stanje na tržištu, sestre Majetić imaju velike planove, koji podrazumijevaju širenje kao i ulazak u svijet keteringa.

»Keteringom se želimo baviti zbog kombinacije velike potražnje i kreativnog potencijala koji ovaj posao nudi. U suvremenom svijetu, gdje je tempo života brz, a proslave i poslovni događaji sve češći, kvalitetan ketering postaje neophodan dio svake priredbe. Ketering nije samo posao već i umjetnost. Omogućava nam da stalno uvodimo nove ideje i damo sebi slobodu i inovativnost. Planiramo ponuditi raznovrsne male zalogaje, pažljivo dekorirane u elegantnim čašama, kao i naše poznate kiflice, ali prezentirane na potpuno nov i atraktivan način. Svaki događaj je prilika za nas da kreiramo jedinstvena kulinarska iskustva. Naša vizija uključuje ne samo ukusne već i estetski privlačne obroke, koji će oduševiti goste na prvi pogled. Dekoracija hrane je za nas jednako važna kao i sam ukus jer vjerujemo da vizualni doživljaj doprinosi ukupnom užitku. Također, ketering nam pruža mogućnost da se povežemo s našim klijentima na osobnoj razini, razumijevajući njihove potrebe i želje, i stvarajući meni koji je savršeno prilagođen njihovim događajima«, objašnjava Kristina.

Jedna od vlasnica pekarnice, Kristina, kaže kako biti poduzetnica nije lako, ali savjetuje svima da slijede svoje snove jer to rađa zadovoljstvo.

»Na temelju dosadašnjeg iskustva u svijetu poduzetništva svim mladima koji imaju želju ući u ovaj svijet savjetovala bih da to urade i slijede svoje snove. Bit ću iskrena: nije lako, ponekad umije biti dosta izazovno i naporno, ali na kraju dana, kada vidimo rezultate onoga što smo postigle, taj osjećaj se ne može opisati«, kaže Kristina.

J. D. B.

Majetići su jedna od prvih obitelji koja je naselila Surčin. Vode porijeklo iz Like, otkuda su emigrirali krajem 17. stoljeća.

Izložba slika s umjetničke kolonije *Stipan Šabić 2023.*

Jasna dominacija kolorita

Kao svoj najveći godišnji projekt, HLU *Croart* iz Subotice organizira umjetničku koloniju koja nosi ime likovnog pedagoga i slikara **Stipana Šabića** (1928. – 2003.). Izložba djela nastalih na prošlogodišnjem, 11. sazivu te kolonije priređena je u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici i može se pogledati do 27. svibnja. Na koloniji je sudjelovalo četrnaest akademskih slikara iz Srbije, Hrvatske, Mađarske, BiH, Makedonije i Bugarske: **Ivica Mareković, Zvezdana Jembrih, Jure**

Kokeza, Zlata Tomljenović, Ira Skopljak Viteškić, Melisa Baždar, Stefan Altakov, Laura Dimitrova, Stefan Ančevski, György Benkovits, Károly Hopka, Nikola Poljak, Maja Poljak Petrović i Maja Kovač.

Kako je navela predsjednica HLU *Croart* **Nela Horvat**, na izložbi je prikazano 36 umjetničkih djela realiziranih različitim tehnikama: ulje na platnu, akril, pastel, akvarel, kolaž, grafika i print. Tematika radova je također raznolika: od sakralnih motiva, pejzaža, mrtve prirode do apstrakcije.

Povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović** u tekstu koji prati izložbu bilježi kako je na izloženim platnima »jasna dominacija kolorita, kao osnovnog načina izraza odnosno rukopisa umjetnika i umjetnica koji su koloniju u tih nekoliko dana činili, poput malenog i privremenog artistskog kolektiva«.

»To su ostvarenja koja se nalaze u rasponu od lirske i geometrijske apstrakcije do zrelog realističkog izraza ili nešto zaigranijih kompozicija koje svojim raskošnim i neukroćenim bojama upućuju na slobodu stvaralaštva koju su gostujući slikari imali«, navodi on.

Također, ističe i kako ova kolonija »spaja i povezuje, gradi mostove među samim umjetnicima« ujedno ih povezujući s ljubiteljima likovne umjetnosti, prvenstveno u gradu Subotici.

U programu otvorenja izložbe nastupili su učenici gitare iz subotičke Muzičke škole.

H. R.

Doprinos kulturnom povezivanju

Nagrada *Glasa Pešte* Ljiljani Crnić

Ljiljani Crnić iz Beograda u ponedjeljak je uručena godišnja nagrada za kulturu (za 2023.) koju dodjeljuje internetski portal *Glasi Pešte* iz Budimpešte. Osim što je objavila dvanaest knjiga poezije i proze te je uvrštena u književne antologije i zbornike, Crnić više od 50 godina daje doprinos povezivanju književnih stvaralaca i drugih umjetnika u regiji kao organizatorica i inicijatorica brojnih kulturnih programa, istaknuto je prigodom uručivanja nagrade u beogradskom predstavništvu *Jugotona*.

Folkloriši Kola u Virju

VIRJE – Dio izvođačkog folklornog ansambla HKC-a *Bunjevačko kolo* nastupio je protekloga vikenda na smotri folklor *Slatki susreti* u mjestu Virje (Koprivničko-križevačka županija) u Hrvatskoj. Domaćin je bio mjesni HPD *Ferdo Rusan*, a nastupila su folklorna društva iz Austrije, Srbije i Hrvatske.

Nagrada za Marka Križanovića

KAPTOL – Pjevač **Marko Križanović** iz Subotice u pratnji TS-a *Misija* iz Pečuha s pjesmom *Naša noć* osvojio je drugu nagradu žirija na 49. festivalu tamburaških pjesama *Zlatni glas Zlatne doline* u Kaptolu. Glazbu za *Našu noć* potpisuje **Stjepan Ruda Rudinski** a tekst **Đurđa Habel**. Jedan od članova žirija na festivalu bio je i **Vojslav Temunović**, profesor tambure i umjetnički direktor *Festivala bunjevački pisama* u Subotici.

Vizin nastupio u Noći orgulja

KELEBIJA – Povodom *Noći orgulja*, 18. svibnja, održani su koncerti u gotovo 30 zemalja. Jedan od njih održan je u katoličkoj crkvi na Kelebijski gdje je nastupio orguljaš **Kornelije Vizin**. Uz pratnju komornog orkestra Subotičke filharmonije, Vizin je izveo i djelo *Fanfare Ungariko Ádáma Balázsa* pisano za ovu prigodu.

Baby Lasagna otvara Exit

NOVI SAD – Hrvatski glazbenik Baby Lasagna, koji se proslavio uspjehom na Eurosongu, otvorit će 10. srpnja 24. izdanje EXIT festivala na Petrovaradinskoj tvrđavi. Nakon Konstrakte, Baby Lasagna je prvi izvođač iz regije koji će biti headliner ovog festivala.

Okrugli stol Urbani Šokci

OSIJEK/PEČUH – *Šokačka grana* iz Osijeka, u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata (Subotica), Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj (Pečuh) te *Vinkovačkim šokačkim rodovima* priređuju danas i sutra, 24. i 25. svibnja, 19. međunarodni okrugli stol *Urbani Šokci*. Ovogodišnja tema je »Predsvatovski običaji u tradicijskoj kulturi Šokaca i Bunjevaca« koji žive u trima susjednim zemljama. Program će biti održan u Osijeku i Pečuhu. Od Hrvata iz Vojvodine sudjeluju **Senka Davčik** iz Subotice i **Ruža Silađev** iz Sonte.

Program prvoga dana počinje u 15.30 sati u osječkoj Staroj pekari u okviru kojeg će, osim predavača, program svojim nastupom obogatiti i Ženska pjevačka skupina *Šokačka grana*.

Nastavak je 25. svibnja u Pečuhu, s početkom u 10 sati, u Hrvatskom klubu *Augusta Šenoe*. Pokrovitelji su

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske – Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, Grad Osijek, Osječko-baranjska županija i Grad Vinkovci.

Film Countryman u Subotici

SUBOTICA – U Art kinu *Lifka* u Subotici 29. svibnja bit će prikazan film *Countryman* (Zemljak). Početak je u 19 sati. Film je nastao u produkciji **Petera Pecotica**, australskog umjetnika hrvatskih korijena, a govori o **Josephu Williamsu**, tj. **Josephu Orloviću**, aboridžinskom lokalnom umjetniku čiji je otac Hrvat. To je životna priča o susretu sina i oca nakon 40 godina, priča o hrvatskim iseljenicima u Australiji, priča o prijateljstvu i zajedništvu među ljudima.

Projekcija se održava u organizaciji ZKVH-a i HNV-a u suradnji s Veleposlanstvom Australije u Beogradu te posredstvom Hrvatske matice iseljenika.

Hrvatske institucije i udruge u Noći muzeja

Kazalište, slammarke, cvijeće...

Programe su priredili Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i HKC Bunjevačko kolo u Subotici te Galerija Prve kolonije naive u tehnicu slame i HKPD Matija Gubec u Tavankutu

U poznatoj manifestaciji *Noć muzeja* tradicionalno sudjeluju i institucije i udruge Hrvata u Srbiji. Tako je bilo i ove godine: u subotu, 18. svibnja, programe su priredili Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i HKC *Bunjevačko kolo* u Subotici te Galerija Prve kolonije naive u tehnicu slame i HKPD *Matija Gubec* u Tavankutu.

Subotički HNK

U ZKVH-u otvorena je izložba »Hrvatsko narodno kazalište u Subotici (1945. – 1951. – 1980.)« kao doprinos inicijativi institucija hrvatske manjine za reosnutkom kazališnih praksi na hrvatskom jeziku u toj teatarskoj kući. Postav izložbe čine dokumenti, publikacije, fotografije i plakati iz arhive ZKVH-a, NIU *Hrvatska riječ* i zbirke kolekcionara **Ljudevita Vujkovića Lamića**. Prikazani su i sadržaji iz arhive dramskog pisca **Matije Poljakovića** koju su njegove kćeri darovale ZKVH-u. Autor izložbe je stručni suradnik u Zavodu **Branimir Kopilović**, a izložbu je otvorila **Nevena Baštovanović**, suradnica na izložbi i autorica elaborata pod nazivom »(Ponovni) Osnutak

Drame na hrvatskom jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici«.

U naslovu izložbe naznačene su tri godine: 1945. kao godina osnutka Hrvatskog narodnog kazališta u Subotici 1945., 1951. kao godina spajanja ove kazališne kuće s Mađarskim narodnim kazalištem u Subotici (*Narodno pozorište – Népszínház*) te 1980. kao godina kada su posljednji puta postavljeni komadi na mjesnom govoru subotičkih Hrvata, bunjevačkoj ikavici (posljedni je bio *Divojke sa šora Đure Franciškovića*).

Poslijeratni HNK bio je iznimno produktivan: u razdoblju od 1945. do 1947. godine realizirano je 13, 11 odnosno 15 premijera. Na sceni su se, među ostalim, mogli vidjeti predstave *Matija Gubec* **Mirka Bogovića**, *Dundo Maroje* **Marina Držića**, *Crvenkapica* **Vladimira Nazora**, *Zlatarevo zlato* **Augusta Šenoe**, *Iz mraka* **Miroslava Feldmana**, *Dubravka* **Frana Gundulića**, *Prst pred nosom* **Jože Horvata** te kolaž *Od Gundulića do danas* (8 od 39 komada). Najpoznatiji zavičajni dramatičar bio je **Matija Poljaković** kojemu je od 1950. do 1969. godine postavljeno čak 15 komada. Do 80-ih godina od hrvat-

skih autora s ovih prostora izvođeni su i komadi **Tomislava Ketiga**, **Pavla Bačića**, **Antuna Karagića**, **Petka Vojnića Purčara**, **Ivice Jakočevića**, **Lajče Lendvajia**, **Đure Franciškovića**. Također, na repertoaru su se našla djela poznatih hrvatskih autora **Miroslava Krleže**, **Marije Jurić Zagorke**, **Ive Brešana** ili **Fadila Hadžića**.

današnje odluke imaju korijene u prošlim iskustvima i posljedice za buduće generacije. Ova izložba treba biti veliki poticaj, inspiracija i nadahnuće za rad, za težnje širokih razmjera. Naime, prekid postojanja kulturne institucije Hrvatskog narodnog kazališta u Subotici čije posljedice osjećamo i zbog kojih već godinama trpimo, utječe na kvalitetu života našega naroda i očuvanje našega identiteta, ali i na kvalitetu kulturnog života cjelokupne zajednice grada», rekla je Baštovanović.

Kao povode za priređivanje ove izložbe ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković** navela

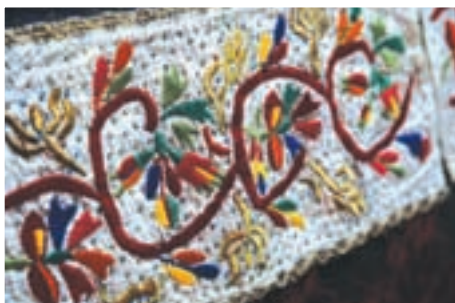
je dva razloga: skoro otvorenje nove zgrade Narodnog kazališta te neodgovaranje vlasti na inicijativu o obnovi Drame na hrvatskom jeziku koja je pokrenuta prije godinu dana.

Otvorenju izložbe prisustvovao je i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** koji je naveo da i hrvatska manjina, poput mađarske, slovačke, rumunjske ili rusinske, treba profesionalizirati svoje kazališne prakse.

»Sve nacionalne zajednice imaju pravo na jednaku manjinsku institucionalnu infrastrukturu, što pretpostavlja i područje kulture. Bez profesionalnog kazališta, koje

Inspiracija za dalje

»Povijest, čiji je mali segment raskoši ovdje izložen, uči nas da smo dio kontinuumu i da naše

imaju sve brojnije zajednice u Vojvodini, nema suvremenih kulturnih praksi. I Hrvati ga trebaju imati», naveo je Žigmanov dodajući kako inicijativa hrvatskih institucija vezana za kazalište, u kontekstu ostvarivanja jednakosti, ima podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

»Cvijet – ukras života i baštine«

HKC *Bunjevačko kolo* je ove godine priredilo izložbu likovnih radova, nošnje, rukotvorina i predmeta s motivima cvijeća pod nazivom »Cvijet – ukras života i baštine«. Izložci su bili iz fundusa Centra. Također, tradicionalno se mogao pogledati i etno postav *Bunjevačka soba* koji postoji u okviru Centra. Tijekom večeri u više navrata izveden je folklorni program: nastupio je dio izvođačkog ansambla i dječji ansambl (predizvođačka skupina) s bunjevačkim plesovima.

Od njive do muzeja

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta priredili su u spomenutoj Galeriji izložbu pod nazivom »Nagrade i priznanja slika od slame«. Na etno salašu *Balažević* potom je predstavljen etno posav »Ispod svile šling – donje rublje Bunjevaka« (opširnije u rubrici *Sačuvano od zaborava* na 36. i 37. stranici). Večer je završila folklornim programom na ljetnoj pozornici etno salaša, gdje su nastupili KUD *Ivan Goran Kovačić* iz Velike (Hrvatska) i domaći *Gubec*.

Putujući kroz arhiv HKPD-a *Matija Gubec*, izložba »Nagrade i priznanja slika od slame« predstavlja izbor nagrađenih i istaknutih slika i predmeta te individualnih i skupnih priznanja tavankutskih slamarki koje su dobile na različitim likovnim smotrama. Među izloženim radovima mogle su se vidjeti slike **Marije Dulić**, **Marije Vojnić**, **Rozalije Tot Kiš**,

Jozefine Skenderović, **Eržike Gubičak**, **Kate Kujundžić**, **Jelene Balzam**, **Karoline Ostrogonac**, **Branke Vujić**, **Vere Bašić Palković** i **Ane Šujić**. Izložene su bile i tri nagrade koje se također tiču stvaralaštva u tehnici slame: *Povelja Republike Hrvatske* iz 2011. godine, certifikat *Ručno izrađeni dekorativni proizvod od slame suvenirskog tipa* koji je dodijeljen od Ministarstva privrede Srbije 2022. godine kao i srebrna povelja *Suncokret ruralnog turizma Republike Hrvatske* dodijeljena od Hrvatske udruge za turizam i ruralni razvoj 2023. godine. »Od vremena početaka organiziranog i kontinuiranog rada slamarki u Tavankutu prošlo je više od pola stoljeća, a slamarstvo je postalo prepoznatljivo kao važan element nematerijalnog kulturnog naslijeđa bunjevačkih Hrvata. Tavankut je pružio plodno tlo slamarstvu, a ono je Tavankutu osiguralo obilježnost vrijednim djelima slamarki. Razvijanje i prenošenje na mlade generacije prakse stare više od stotinu godina uloga je koju su preuzeli članice i članovi dviju tavankutskih udruga: HKPD *Matija Gubec* i Galerija Prve kolonije naive utehnici slame. Bogatstvo arhivskih dokumenata, izložbenih kataloga, plakata, pozivnica, novinskih članaka, filmskih zapisa, fotografija... govori o svijesti i potrebi da se sjećanje podupre i materijalnim tragovima. Iz njih danas možemo iščitavati puteve kojima je slamarstvo putovalo, brzinu kojom se razvijalo, teškoće u kojima je opstajalo, ali i uspjehe koje je postiglo. Iako najstariji predmeti od slame nisu nastali s namjerom da se jednoga dana razviju u izložbene predmete, njihov je razvojni put prošao od njive do muzeja, od ukrasa na ruci do lijepoga koje krasi privatne i javne izložbene prostore«, navodi povjesničarka umjetnosti **Ljubica Vuković Dulić** u tekstu koji prati izložbu.

Osim Vuković Dulić, na otvorenju izložbe govorili su još poznata slamarka **Jozefina Skenderović** i bivši predsjednik *Gupca* **Ladislav Suknović**.

D. B. P. / I. B.

U Beogradu otvorena izložba o Frangeš-Mihanoviću

Poznati kipar – poveznica među državama

U povodu 150. obljetnice od rođenja poznatog hrvatskog kipara **Roberta Frangeš-Mihanovića** (Srijemska Mitrovica, 2. listopada 1872. – Zagreb, 12. siječnja 1940.) u njegovom rodnom gradu, u Muzeju Srema, 2022. priređena je izložba posvećena djelu ovog velikana kulture. Nakon Srijemske Mitrovice, navedena izložba, u produkciji Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, prošloga je tjedna, 15. svibnja, otvorena i u Beogradu, u Fondaciji *Antun Gustav Matoš*.

Izložbu čine fotografije tridesetak djela ovog umjetnika koje je ustupio Nacionalni muzej moderne umjetnosti iz Zagreba (snimio: **Goran Vranić**) a autorica koncepcije postava je muzejska savjetnica **Tatjana Garelić**.

Goste na otvorenju pozdravila je upraviteljica Fondacije *Antun Gustav Matoš* **Katica Naglić**, a izložbu je otvorila ravnateljica ZKVH-a **Katarina Čeliković**. Kako je istaknula, Frangeš je ostvario veliko i značajno kiparsko djelo, uz **Valdeca** smatra se utemeljiteljem modernoga hrvatskoga kiparstva. Školovao se u Zagrebu i Beču, usa-

vršavao u Parizu. Bio je istaknut i kao medaljer a ujedno i kao likovni pedagog – utemeljitelj i profesor Umjetničke akademije u Zagrebu. Među ostalim, bio je član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti), Srpske akademije nauka i umjetnosti i Akademije znanosti i umjetnosti u Pragu. Poput **Antuna Gustava Matoša**, čije ime Fondacija nosi, Frangeš-Mihanović je »most« koji povezuje dvije države, hrvatsku i srpsku kulturu.

»Kultura, umjetnost možda najviše, spajaju ljude. Izložbu realiziramo u okviru projekta 'Godine novog preporoda' kojim se ukazuje na značajne osobe i događaje vezane uz Hrvate u Srbiji. Kroz kulturu sjećanja, gledajući u prošlost, gradimo svoju budućnost na dobrim temeljima«, rekla je Čeliković.

U glazbenom dijelu večeri nastupile su **Ana Sokač** (klavir) i **Iva Sokač** (violina).

Realizaciju ove izložbe pomogao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a otvorenju je, među ostalim, nazočila i **Davorka Velecki Čičak**, opunomoćena ministrica Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu.

D. B. P.

Proslava crkvenog goda i blagoslov radova župne kuće u Gibarcu

Živimo po uzoru nebeskog zaštitnika

Svečanim euharistijskim slavljem 16. svibnja u župnoj crkvi svetog Ivana Nepomuka u Gibarcu proslavljen je crkveni god. Svetu misu predvodio je biskup Srijemske biskupije mons. **Fabijan Svalina** u zajedništvu s vlč. **Nikicom Bošnjakovićem**, tamošnjim župnikom. Biskupov dolazak bio je znak potpore ovoj župnoj zajednici u Gibarcu, kao i pogodan trenutak za bla-

goslov radova stare župne kuće iz 1811. godine. Godine 2010., uz odobrenje i odluku tadašnjeg biskupa mons. **Đure Gašparovića**, župna kuća dana je na obnovu kao zavičajna kuća za Gibarčane, one koji su ostali tu živjeti i one koji su ratnih devedesetih iselili iz ovog sela. Radovi na kući započeti su zahvaljujući darežljivosti župljanina Gibarca **Đure Martinovića**. On je dragovoljno donirao sredstva da se kuća obnovi i stavi na raspolaganje svima koji u njoj žele boraviti.

Prije početka svete mise biskup Svalina zahvalio je vlč. Bošnjakoviću i župljanima na pozivu i sudjelovanju u euharistijskom slavlju. Također je izrazio želju uključiti u svetu misu i sve one koji su raseljeni diljem svijeta, kako

bi bili istinski pravi svjedoci vjere onako kako je posvjedočio sveti Ivan Nepomuk.

»Svetkovina sv. Ivana Nepomuka idealno se uklapa u ono što je Isus Krist obećao svojim učenicima: da će im poslati Duha Svetoga. Kroz čitavu povijest, a osobito u posljednjem stoljeću koje je iza nas, imali smo primje-

re života velikana koji su položili vlastite živote za uvjerenje da pripadaju Gospodinu, Crkvi i zavičaju u kojem žive«, poručio je u propovijedi mons. Svalina i dodao da ga raduje da jedna biskupijska zajednica u Gibarcu, iako mala, nastoji hodati putem svojih predaka prema budućnosti bez strahova, s potpunim uvjerenjem u Gospodina.

»Želja mi je bila ohrabriti župljane ovog sela i zahvaliti im na svemu što su pružili kao svjedočanstvo prošlosti i nastaviti svjedočiti i za budućnost. Zahvaljujem župljaninu Đuri Martinoviću što je pokrenuo obnovu ove kuće, kako bi bila zavičajna kuća Gibarčana, posebno onima koji su otišli ratnih devedesetih da osjećaju da je to njihov dom u koji mogu doći kad god žele«, istaknuo je biskup Svalina.

On je blagoslovio radove u kući i izrazio želju da se dragovoljnošću župljana i uz potporu biskupije kuća uskoro potpuno obnovi.

Međunarodni znanstveni simpozij u Petrovaradinu

Srijemska biskupija, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje i Institut za povijest istraživačkog centra za humanističke znanosti mađarske istraživačke mreže organiziraju međunarodni znanstveni simpozij na temu »Srijemska biskupija kroz povijest«. Simpozij se održava danas (24. svibnja) i sutra (25. svibnja), u hotelu *Leopold* u Petrovaradinu.

Predavanja su podijeljena na pet sekcija, a iza svake sekcije predviđena je rasprava. O povijesti Srijemske biskupije govorit će: **H. Gračanin, S. Andrić, D. Jelaš, M. Karbić, S. Varga, D. Mlinarić, P. Plantosar, M. Andrić, R. Skenderović, D. Božić Bogović, S. Lazanin, E. Lovas i Z. Gozsi, G. Grubešić i I. Zubac, I. Armanda, D. Nyári, D. Tomas, S. Josipović Batorek, s. E. Radičević, s. F. Tomas, s. K. Mijatović.**

Osim povijesnih prilika kroz koje je prolazila Srijemska biskupija, govorit će se i o istaknutim ličnostima koje su ostavile svoj trag u povijesti biskupije, te o redovnicima i redovnicama koji su djelovali i još uvijek djeluju na ovim prostorima.

S. D.

U znak zahvale biskupu su župljani Gibarca uručili prigodne darove, a baka **Anica Pinterović**, pjesnikinja iz Gibarca, pročitala je nekoliko pjesama posvećenih biskupu, Gibarcu, crkvi i svim župljanima. Uslijedio je domjenak i druženje u novoizgrađenom ljetnikovcu u župnom dvorištu. Uz župljane iz Gibarca, proslavi crkvenog goda nazočili su i župljani iz okolnih mjesta te gosti iz Hrvatske.

S. D.

Blagoslov obnovljenog Vukmanovog križa

Na svetokovinu Duha Svetoga, 19. svibnja, nakon misnog slavlja u crkvi sv. Marka Evanđelista u Žedniku blagoslovljen je obnovljeni Vukmanov križ.

Prije 120 godina križ su podigli **Marica Vukmanov** i **Ivan Martinović**, koji su se na područje Žednika doselili s Bikova. Križ je u međuvremenu utjeca-

jem zuba vremena srušen, a praučad Marginog brata **Tome**, koji su do skora živjeli na salašima u blizini ovog križa, krajem protekle godine su ga obnovili. Zahvaljujući **Marinku**, **Ivanu** i **Željku Vukmanovu** te **Ivanki**, **Grgi** i **Franji Kopunoviću** vraćen je originalni korpus i natpis. Oko križa i dalje su stabla *krunice*.

Križ je blagoslovio mjesni župnik vlč. **Franjo Ivanković** koji je istaknuo kako je »lijepo čuvati svoje svetište i ne dozvoliti da propada ono što su nam naši stari ostavili kao živi spomen vjere«.

Vukmanov križ nalazi se u tzv. Brničevom ataru, gdje je i Tunićev križ koji je 2012. obnovila obitelj **Andrije** i **Ivanke Ivanković**.

J. D. B.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Trojedini Bog je za čovjeka otajstvo u koje vjeruje, a koje nikada ne može proniknuti. Jedino što možemo je osjetiti Božju ljubav kroz sve tri božanske osobe. Otac nas ljubi, njegova smo djeca i nudi nam spasenje, koje nam je završio Sin, a Duh nas vodi onim putem koji nam je Sin pokazao, a koji završava kod Oca, kako bismo se s njime radovali u vječnosti. Svjestan da trojedini Bog nad svime ima svoju vlast, čovjek svaki svoj dan, svaki svoj posao, svaku svoju brigu i strah stavlja u ruke Božje moleći i krsteći se U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Time izražava svoju vjeru u Presveto Trojstvo. Ove nedjelje kada slavimo otajstvo trojedinog Boga, važno je prisjetiti se koliko nam ljubav Bog iskazuje kao Otac, kao Sin i kao Duh Sveti. A budući da ljubav nije odnos u kojem obje strane trebaju ljubiti, plodove Božje ljubavi ne možemo baštiniti ukoliko ne uzvratimo ljubav.

Otac

Još od Starog zavjeta Bog kroz odabrani narod objavljuje svoju očinsku brigu za čovjeka. Ali kao svaki otac, on kroz ljubav odgaja svoju djecu, svoj narod. Ne želi ih prisiljavati da ga prihvaćaju i slijede, ali jasno im daje do znanja da je uz njih, ako su oni uz njega. Ako nisu, on im neće nametati svoju ljubav i pomoć. Tako je i danas. Božji narod nisu više samo Izraelci nego svi mi koji smo kršteni. Očinskom ljubavlju jednako ljubi svakog, ali ostavlja i pravo izbora želimo li ga prihvatiti kao Oca ili smatramo da nam nije potreban. On nikada ne odbacuje svoju djecu, ali njegova djeca odbacuju njega. No, on, kao što nam je Isus prisposodobom o milosrdnom ocu slikovito prikazao, čeka svako svoje zalutalo dijete da se vrati i radosno ga prihvaća. U Starom zavjetu piše: »Gospodin je Bog gore na nebu i ovdje na zemlji – drugoga nema. Drži njegove zakone i njegove zapovijedi koje ti dajem danas da dobro

Ljubav trojedinog Boga

bude tebi i tvojoj djeci poslije tebe...« (Pnz 4,39-40). Otac daje zapovijedi, ne da svoju djecu ograničava i spuštava nego im daje smjernice koje će ih voditi putem spasenja. Očinska ljubav uči kako živjeti životom vjernika, kako živjeti životom koji osigurava Očevu zaštitu i vodi u Nebo.

Sin

Sin dolazi otkupiti čovjeka, završiti mu spasenje svojom žrtvom. Isto tako, Sin objavljuje Oca na posve drugačiji i ljudima prijemčiviji način. On svojim riječima i djelima raspršuje sve dotadašnje zablude o Bogu kao nekom strogom sucu i pokazuje ljudima njegovu neizmjernu očinsku ljubav. Ohrabruje sve posmule i zalutale grješnike da se vrate k Ocu, jer on s radošću iščekuje njihov povratak. Bog je ljubav. Očevu milosrđe je neizmerno, a Sin u osobi Isusa Krista pokazuje ljudima to milosrđe i poziva ljude na obraćenje. Kada se ispunilo vrijeme, Sin se žrtvuje za čovjekovo spasenje.

Duh Sveti

Prije nego se vratio k Ocu Sin svojim učenicima povjerava zadatak da njegovim učenicima učine »sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (Mt 18,19). No, ne ostavlja ih same s ovim teškim zadatkom, šalje im Duha Svetoga, koji ih vodi i poučava, koji ih čini sposobnima ispuniti zadaću koju su primili. Duh je i danas s nama. Naša je zadaća živjeti prema Očevim zapovijedima, ljubiti Oca i bližnjega kako nas je Sin poučio, te ispuniti zadaću koju je Sin povjerio svojim učenicima. Duh je s nama, kao što je bio i s dvanaesticom, ali hoćemo li biti oni koji druge poučavaju i koji hode k Ocu putem koji je pokazao Sin ovisi samo o nama, želimo li to. Trojedini Bog pomoći će nam ako želimo živjeti kao njegova djeca.

Donje rublje Bunjevaca

Ispod svile šling

Danas sačuvani, a stari primjeri donjega rublja govore da su Bunjevci vodili brigu kako o izgledu, kroju i funkcionalnosti tako i o higijeni donjega rublja. Donje se rublje najčešće šivalo pa i ukrašavalo u krugu ženskih članova obitelji

U subotu, 18. svibnja, povodom manifestacije *Noć muzeja* u Tavankutu, na etno salašu *Balažević* otvorena je izložba »Ispod svile šling – donje rublje Bunjevaca«. Izloženi eksponati su iz fundusa HKPD-a *Matija Gubec* i kolekcije dipl. ing. za tekstilstvo **Kate Suknović** koja je otvorila i vodila samu izložbu.

»Kako je tekstil vrsta materijala koja je trošna, kroz povijest ju je teško sačuvati ako je usporedimo s ostalim kulturnim naslijeđima kao što su građevine, različiti drveni ili kameni predmeti i slično. Kolekcije tekstilnih predmeta starije od sto godina mogu se smatrati vrijednim eksponatima. Ovi predmeti nam puno govore o jednom razdoblju prošlosti i povijesti donjeg rublja. U našoj kolekciji nalazi se i ručno tkani ručnik – danas slabo viđen i za mene poseban eksponat. U pitanju je ručno tkanje od kudjeljnog platna. Tu su različite vrste krojeva košulja i *midera* i različito bogatstvo veza kao što su *rasplet*, *probijanac*, šling na jamice i slično. Meni je posebno zanimljivo vidjeti vez monograma koji je tek vidljiv na jednoj košulji i *buđama*«, rekla je Kata Suknović u uvodnoj riječi.

Dječje rublje

Danas sačuvani, a stari primjeri donjega rublja govore da su Bunjevci vodili brigu kako o izgledu, kroju i funkcionalnosti tako i o higijeni donjega rublja. Donje se rublje najčešće šivalo pa i ukrašavalo u krugu ženskih članova

obitelji. Kao i danas, i u prošlosti se razlikovalo dječje, muško i žensko donje rublje. Od najranijeg doba dječje donje rublje je bilo u obliku košulje. Šivano je od lanenog platna, a razlike kod dječaka i djevojčica bilo je u vezenim dijelovima u predjelu prsa i na duljini rukava, za djevojčice je bilo bogatije.

Oko svoje 14. godine djevojčice su počele nositi *skute*. *Skute* su donji dio ženskog rublja uz tijelo, a šivane su u tri *pole* od lanenog platna. U dijelu pojasa bile su nabrane i svezane *uskućnjakom*. Obrubljivanje skuta u gornjem dijelu bilo je *kopljački*, donji dio *šupljački* a rubovi platna sastavljeni su *rasplitom*. Donje su rublje činile i podsuknje koje su se oblačile preko skuta. Šivane su u 5 do 6 *pola* od bijeloga lanenog platna koje je bilo pogodno za izvlačenje niti kako bi se mogla raditi tehnika *šupljika*. Donje najsvečanije i najljepše suknje šivane su od *začunčanica*, utkanim koncem različitih motiva. *Šling* se kao ukrasni motiv na dijelovima donjeg rublja može povezati s utjecajem građanske mode u drugoj polovici 19. stoljeća. Otprilike u istoj dobi kao i djevojčice, oko 14. godine dječaci počinju nositi *gaće*. One su šivane od domaćeg platna, u četiri *pole*, odnosno svaka nogavica od dvije *pole*. Među nogavice je umetan *tur*. Dužina nogavica je dopirala do gležnjeva, a u gornjem dijelu je u porub uvlačena deblja vrpca tzv. ugaćnjak, kojim su se *gaće* u struku vezale. Svečane su se *gaće* šile i u šest *pola* kako bi raskošnije izgledale. Prilikom pranja su širkane i bogato nabirane.

Muško i žensko rublje

Košulje pripadaju kako muškom tako i ženskom donjem rublju. Ženske su košulje bile različite dužine, a različitih dužina krojeni su i rukavi. Tako postoje košulje bez rukava, kratkih te dugih rukava. Dužina košulje mogla je biti do koljena, ispod koljena ili do dužine bokova. Na *njidrima* i rubnim dijelovima košulje su se ukrašavale bijelim vezom. Košulje šivane do koljena radi komocije proširivane su u *klin* dodatkom platna u bočnom donjem dijelu. Ukoliko je vratni izrez bio dovoljno širok za oblačenje preko glave, nisu se prišivala *pucad* za kopčanje, a ako je vratni izrez bio uži *pucad* su se našivala u ramenom dijelu. Od dvadesetih godina 20. stoljeća šivale su se i košulje *na bretele*, kada je i bretela mogla biti dodatno ukrašena bijelim vezom.

Muška je košulja izrađivana od domaćeg lana i konoplje. Na leđima i rukavima bila je naborana, tj. *namrskana na sitne mrske*, preko ramena je imala *zakrpe*, a ispod pazuha je bila proširena umetkom od domaćeg platna tzv. laticom. Prvotno nije imala *pucad za kopčanje* već se vezala vrpcama. Svečane su košulje mogle biti ukrašene bijelim ili zlatnim vezom, i to ponajprije na *obašvi njidrima*.

Poseban dio ženskog rublja činio je *mider*, kao preteča današnjeg grudnjaka. Šivao se od finog lanenog, a u novije vrijeme od pamučnog tvorničkog platna. Razlikuje se nekoliko krojeva. Jedna vrsta je kraj midera koji se kopča s bočne strane platnenim *pucadima*, a druga se vrsta kroja kopča s prednje strane grudi. *Mideri* su dio donjeg rublja bogato ukrašeni različitim vrstama bijelog veza. Za *mider* se veže i jedna religiozna praksa: naime, na njega se *prišivao* ili *dvostrukom špiodlom* kačio mali medaljon *škapular* s likom Gospe. Primjer je to pobožnosti Bunjevaca koje su u njedrima, kraj srca, »čuvala« svoju vjeru.

Utjecaj građanske mode odražava se na primjeru pojedinih dijelova donjeg rublja kod Bunjevaca. Jedan od ta-

kvih primjera u povijesti odijevanja je pojava *buđa*. Riječ je o odjevnom predmetu koji je preteča današnjih gaća. Do ulaska u upotrebu ovakvih *buđa* žene su nosile isključivo podsuknje. *Buđe* su šivane od bijelog lanenog pamučnog platna. Duljina nogavica dosegala je do koljena ili ispod koljena. Porub nogavice mogao je biti ukrašen tvorničkom čipkom ili *šlingom*, odnosno bijelim vezom. Vezivale su se sprijeda vrpcom, a na stražnjem dijelu se nalazio *rastrž* koji je kao takav krojen da bi bio praktičan prilikom obavljanja fizioloških potreba.

Higijenske prakse

Za higijenu tijela i donjeg rublja upotrebljavali su se materijali iz prirodnog okruženja. Umjesto današnjeg toalet papira koristile su se *ruskulje* i *čutke*. Kada su tiskane novine postale dostupne širim društvenim slojevima, onda su se one koristile u istu svrhu. Tijekom menstrualnog perioda, odnosno u vrijeme kada su žene *imale na sebi*, za higijenske su se potrebe upotrebljavale krpe koje su se vezivale oko struka. Pranje upotrijebljenih krpa obavljalo se u vrijeme kad su muška čeljad odsutna od kuće ili su bili zauzeti nekim poslom. Sušenje istih se obavljalo na mjestima na koja se rijetko ide, pa i na tavanima. Pranje ostalog donjeg gornjeg rublja obavljalo se najčešće početkom tjedna. Voda se grijala u *katlanki*, pralo se u koritu pomoću *pralje* i *prakljače*. Za pranje se koristio domaći *bili sapun* a ispiralo se *iz dvi vode*. Ako je donje rublje bilo bijelo, u posljednju se vodu za ispiranje dodavalo *modrilo* kako bi rublje izgledalo ljepše. Glačanje se obavljalo na *roljkama* ili glačalom na žar.

Za prikaz ove izložbe idejom, eksponatima i postavkom zaslužni su **Ljubica Vuković Dulić, Ivica Dulić, Branka Vujić, Ruža Stantić, Ana Žigmanov Vuković** i **Ladislav Suknović**. Autorica teksta je Kata Suknović.

I. B.

Hrvatska riječ i na osječkom stadionu Opus Arena

Najljepši, najmoderniji, ali...

Da ne znate da je riječ o stadionu, lako biste ga zamijenili s nekim trgovačkim centrom, Portanovom recimo. Brojni ulazi na stadion obilježeni su jasnim oznakama tako da dolazak do vaše sjedalice, uključujući i rutinsku provjeru ljudi iz osiguranja, ne predstavlja nikakav problem, a ući na tribine zaista je pravo zadovoljstvo iz više razloga

Odluka da se pogleda utakmica *Osijek – Rijeka* u nedjelju, 19. svibnja, bila je pravi pogodak. Naime, dan ranije nogometaši odavno ispalog *Rudeša* u velikoj su mjeri pripomogli Osječanima da u pretposljednje kolo 1. Hrvatske nogometne lige uđu bez kamena na leđima. Jer, kao što je ljubiteljima nogometa poznato, nogometaši *Rudeša* su, igrajući 3:3 s osječkim glavnim konkurentom za četvrto mjesto *Lokomotivom*, praktički bijelo-plavima iz grada na Dravi širom otvorili vrata da to mjesto i potvrdi. S druge strane, nakon poraza od *Dinama* na Rujevici *Rijeka* je u svaku narednu utakmicu ulazila demotivirana, što je dokazala i u nedjelju četvrtim uzastopnim porazom, pa ostali klubovi mogu samo žaliti što se prvenstvo završava za dva dana i što i oni ne igraju protiv nje.

Nogometnom filozofijom rečeno, u nedjelju su na Opus Areni stvoreni uvjeti za jednu laku, komornu atmosferu, nešto što se može usporediti s odlaskom u prirodu, u zoološki vrt ili pak na neki događaj za dušu, a na osječkim nogome-

tašima bilo je samo da taj dojam od prije početka utakmice potvrdi na travnjaku. Što se i dogodilo, pobjedom od 2:0.

Ali, da ne griješimo dušu, bilo bi vjerojatno isto i da je *Lokomotiva* pobijedila *Rudeš* i da je utakmica s *Rijekom* bila itekako značajnija. I tada bi se, možda čak i više, na Opus Arenu okupilo 10.112 gledatelja s plaćenim ulaznicama, koliko je službeni spiker rekao, a dva semafora na stadionu pokazala da ih ima. Jer, kao što je poznato, četvrto mjesto na ljetu osigurava sudjelovanje u europskim prednatjecanjima, a uz malo sreće i umijeća i nastavak na jesen u Ligi konferencija. Pa kada tu dodamo i to da je ovo bila posljednja utakmica ove sezone na Opus Areni, pa još i gostovanje *Rijeke*, koja je, makar zbog imena, i dalje atraktivan protivnik, nema sumnje da bi tribine bile isto tako ispunjene.

Kada smo, za čitatelj(ic)e koji ne prate nogomet (a ipak žele pratiti ovaj tekst) ovo apsolvirali, možemo nastaviti dalje. Od početka.

Mane...

Po svemu se vidi da je Opus Arena u osječkom dijelu Retfali posve novi objekt. Da ne znate da je riječ o stadionu, lako biste ga zamijenili s nekim trgovačkim centrom, *Portanovom* recimo. Ali, za razliku od *Portanove* ili nekih sličnih građevina, kod Opus Arene već i iz ulice kojom je išao tramvaj za Višnjevac lako se uočavaju nedostaci koje je i prije početka izgradnje stadiona (2019.) trebalo imati na umu. Naime, do stadiona se iz pravca Donjeg grada (a to je ipak najbrojniji dio Osijeka) može doći samo iz jednog pravca, čime se stvaraju dodatne gužve, što se pokazalo i u nedjelju. Nadalje, okolina stadiona i dalje predstavlja jedno veliko nedovršeno gradilište, a i ono što je dovršeno moglo je biti riješeno i drugačije, odnosno bolje. Konkretno, riječ je o tome da okolina stadiona raspolaže s tek oko 300 parkirališnih mjesta – za koja su potrebne propusnice – što za kapacitet od 13.005 mjesta na Opus Areni nije ni približno dovoljno (neka u svakom automobilu bude po četvero putnika, to je opet 1.200 ljudi). Naravno, nije teško zamisliti da se ljudi koji dolaze autom na utakmicu za parkiranje snalaze kako znaju i umiju, stvarajući na taj način prometni metež i u vrijeme kada im automobili miruju. S druge strane, sam prilaz stadionu i njegova okolina jedna je ogromna neiskorištena betonska ploča koju popunjavaju tek prodavači klupskih dresova i suvenira, kao i onih s alkoholnim i bezalkoholnim pićima, dok je preostali dio idealan da se na njemu dangubi i uživa u vrelini koju beton za vrućih dana nemilosrdno isijava.

I prednosti

Kada se, međutim, priđe samom stadionu, priča je posve drukčija. Mjesto za prodaju ulaznica jedan je lijepo uređeni *office* u kom se na brzinu obavlja kupovina, čija se cijena kreće ovisno o mjestu na stadionu, uglavnom u rasponu od 12 do 30 eura. Za one koji prije ulaska na utakmicu žele kupiti dres ili neki suvenir Nogometnog kluba *Osijek* na raspolaganju je također lijepo uređeni *fan shop*, a i brojni ulazi

na stadion obilježeni su jasnim oznakama tako da dolazak do vaše sjedalice, uključujući i rutinsku provjeru ljudi iz osiguranja, ne predstavlja nikakav problem. I još nešto: unutar stadiona nalaze se lijepo uređeni toaleti što, čak i onima sa slabijim »mjehurom«, daje osjećaj sigurnosti i zadovoljstva, za razliku, recimo, od Maksimira čija unutrašnjost tribina nerijetko za ljetnih dana odiše najčistijim amonijakom.

Ući na tribine stadiona zaista je pravo zadovoljstvo, i to iz više razloga. Prvi je taj što su sve tribine natkrivene, tako da su gledatelji zaštićeni od kiše, snijega ili bilo koje druge vremenske nepogode što stvara osjećaj približan onome kao da utakmicu gledate u sportskoj dvorani. A opet ste na otvorenom. Redovi i mjesta za sjedenja su ne samo uredni i označeni nego i poprilično komforni, što također stvara osjećaj zadovoljstva, napose ako klub za kog navijate igra dobro. Osim toga, nedostatak atletske staze ne samo da olakšava bolje praćenje meča i gledateljima sa sjevera ili juga (iza golova) nego i daje onu pravu nogometnu, »englesku« atmosferu. Dio južne tribine stadiona rezerviran je za osječku *Kohortu*, što je dobro i za njih i za ostale gledatelje: *Kohorta* sve vrijeme može priređivati svoj navijački program, a oni koji su ipak više usredotočeni na samu utakmicu mogu je neometano pratiti.

Sve u svemu, gledano samo iz perspektive unutrašnjosti i prostora pod tribinama Opus Arena zaista s pravom nosi ime najljepšeg stadiona u Hrvatskoj, što, ako ćemo pravo, uopće nije ni teško, jer je *Hajdukov* Poljud već odavno sazio za temeljitu rekonstrukciju, a o Maksimiru ili ostalim stadionima diljem zemlje nepotrebno je i govoriti. Onaj fušeraj, koji je početkom ožujka ove godine otpadanjem komada betona na istočnoj tribini uznemirio Osječane i podigao prašinu u hrvatskoj javnosti i zbog čega su rukovodstvo NK *Osijeka* i osječke tvrtke *Eurokamen* kao jednog od početnih izvođača radova vodili kratkotrajni rat priopćenjima, djeluje kao da je saniran, pa se opet više ne postavlja pitanje odnosa između uložених 80 milijuna eura za izgradnju Opus Arene i njezine kvalitete.

Za sada.

Zlatko Romić

Projekti koji spajaju

Priče o legendama

Učenici i nastavnici OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice bili su domaćini učenicima i nastavnicima OŠ *Koprivnički Ivanec* iz Kunovca u Koprivničko-križevačkoj županiji u Hrvatskoj. Šest učenika i četiri nastavnika boravilo je u Subotici od 13. do 17. svibnja zahvaljujući projektu *Erasmus+* pod nazivom »CRAFT – CReate A FairyTale« (Kreiraj bajku).

Po riječima učiteljice **Sanje Dulić**, cilj projekta je istraživanje legendi koje su karakteristične za zavičaje iz kojih potječu partneri u projektu te međusobno upoznavanje kulturne baštine. Zajedničkim aktivnostima i radom na projektu koji uključuju virtualnu suradnju i posjet učenika iz Hrvatske učenici su istražili i predstavili bogatu baštinu svog zavičaja i svoje države.

Tijekom pet dana organizirane su različite kreativne i edukativne radionice koje su se u većini provodile izvan učionice, kroz ambijentalnu nastavu. Ovako planirane aktivnosti omogućile su učenje otkrivanjem u neposrednom životnom okruženju i ostvarivanje niza kompetencija učenika. Kako je rekla Sanja Dulić, učenici su na terenu koristili različite izvore znanja i materijale s naglaskom na legende koje će upotrijebiti u stvaranju zajedničke online knjige o legendama.

Ovom prilikom gosti iz Hrvatske s domaćinima su posjetili brojne lokalitete u Subotici. Obišli su Gradsku kuću, Sinagogu, Tavankut, Palić, Novi Sad i Petrovaradinsku tvrđavu. Upoznali su legende koje se odnose na središte grada, jezero Palić, legende o nastanku pojedinih naselja te legende o nastanku katakombi u Petrovaradinskoj tvrđavi. Predstavljene su tradicijske igre našeg kraja: pućanje bičem, izrada lutke od kukuruzovine te natjecanje u slaganju *čutaka*. Kroz malu jezičnu radionicu gostima je predstavljena ćirilica kao pismo, a u radionicama o kulturnoj i religijskoj baštini koje su se održavale u školi, učenici su upoznali tehniku ručnog veza – *šlinga*, te život na salašima i običajima Hrvata Bunjevaca, dok su na glazbenoj radionici naučili pjesmu *Božur*.

Zahvaljujući ovakvoj mobilnosti stvorena su nova prijateljstva među učenicima i nastavnicima te dogovorena dalja suradnja, kako u ovom projektu tako i u narednim.

Ž. V.

Na Nacionalnoj razini kviza Mreža čitanja sudjelovalo šest subotičkih srednjoškolaca

Marko Cvijetić, Lucija Horvacki, Valentin Čović, Marija Magdalena Huska i Karlo Kujundžić iz subotičke Gimnazije *Svetozar Marković* te Tea Narančić iz Politehničke srednje škole uspješno su sudjelovali na Nacionalnoj razini kviza znanja i kreativnosti *Mreža čitanja* za srednje škole. Oni su skupa s još oko 300 srednjoškolaca diljem Hrvatske 10. svibnja pristupili online testu znanja pročitavši tri knjige na ovogodišnju temu natjecanja »U mreži

odrastanja: izazovi i prepreke«. Tako su odgovarali na pitanja vezana za život i rad te književna djela **Zorana Žmirića** *Hotel Wartburg*, **Marjane Satrapi** *Perzepolis* i **Christiane F.** *Mi djeca s kolodvora ZOO*. Da mladi ipak čitaju, pokazuje ne samo ovaj kviz već i prethodne dvije razine na kojoj je sveukupno sudjelovalo oko 700 srednjoškolaca iz Hrvatske, među kojima je bilo i 36 učenika iz Subotice koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Gimnaziji *Svetozar Marković*, Politehničkoj i Srednjoj medicinskoj školi. Za ovu, neki bi rekli nimalo atraktivnu aktivnost, animirali su ih njihovi mentori, profesori hrvatskoga jezika **Monika Ivanović**, **Bruno Dronjić** i **Morena Rendulić**. Cijeli projekt za poticanje čitanja *Mreža čitanja* organizirala je Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga je provelo Hrvatsko nacionalno vijeće u suradnji s NIU *Hrvatska riječ* i uz koordinaciju knjižničarske savjetnice **Bernadice Ivanković**. Zaokružen je i virtualnim književnim susretom sa **Zoranom Žmirićem**, jednim od autora kojeg su srednjoškolci ove školske godine i čitali, a koji je upriličen 16. svibnja u virtualnoj sobi putem poveznice.

B. I.

ZOVEM SE: **Marija Žarić**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matija Gubec*, Tavankut – 1. a razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: hip-hop i slikanje

VOLIM: crtati temperama i praviti zanimljive stvari

NE VOLIM: kad mi netko uništi ono što napravim

U SLOBODNO VRIJEME: igram se igračkama

NAJ PREDMET: glazbeno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: animatorica u igraonici

Too
Optika

DR. TOO

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa naviše.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25
Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem njivu u Mišićevu površine 2 katastarska jutra, 14.000 eura. Informacije na telefon 064/300 76 14.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA JE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ

Za projekt: »Rekonstrukcija, promjena namjene i spajanje dva objekta u jedan poljoprivredno-industrijski objekt u Đurđinu«, na katastarskim parcelama br. 2644/4 i 2644/5 K. O. Đurđin, Subotica (45.94784°, 19.53666° i 45.94870°, 19.53787°), podnositelja zahtjeva »JOMI ENGINEERING« d.o.o. Subotica, Hrestova br. 33, Subotica, ovlaštenog od nositelja projekta »DIPLOMAT IRP« d.o.o. Novi Sad, Bulevar oslobođenja br. 60, Novi Sad.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 28. 5. 2024.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Zemlje Amazonije

Veliko finale

Nisam ni slutila da će ova serija trajati toliko dugo. Počela sam sa zemljama Amazonije u studenome. Bilo je svega između, mnogo aktualnih putovanja o kojima sam pisala, ali najvažnije je da nije bilo zastoja i da je cijela priča zaokružena. Dobar je osjećaj kada obavite posao.

Zajedno smo obišli osam zemalja, uživali u opisima, prije svega njihovih prašuma, a danas stižemo do devete, gdje završavamo priču i pakiramo želju za putovanjem u zemlje Amazonije.

Surinam, možda najmanje poznata od amazonskih zemalja, smještena na sjeveroistoku Južne Amerike, očarava svojim bogatstvom prirodnih resursa, multikulturalnom baštinom i neotkrivenim avanturama. Ova fascinantna destinacija, često skrivena među većim turističkim odredištima kontinenta, posjetiteljima nudi jedinstveno iskustvo koje spaja bujnu tropsku vegetaciju, tajanstvene šume Amazona i raznoliku kulturnu baštinu. Dakle, sve što jedan ljubitelj divljina može poželjeti.

Geografski, Surinam se proteže od obala Atlantskog oceana do unutrašnjosti, gdje dominiraju guste prašume i planinska područja. Glavni grad Paramaribo, smješten uz rijeku Surinam, odražava spoj tradicionalne i moderne arhitekture, dok se unutrašnjost zemlje proteže u divljinu neistraženih područja.

Stanovništvo Surinama sastoji se od raznolike mješavine etničkih skupina i kultura. Afro-surinamsko naslijeđe, ostatak kolonijalne prošlosti, susreće se s azijskim i europskim utjecajima, stvarajući bogatu i živopisnu kulturnu scenu. Ta se raznolikost izražava kroz kuhinju, glazbu, religiju i običaje, čineći Surinam jedinstvenom destinacijom za istraživanje i iskustvo raznolikosti.

Turistička atrakcija Surinama leži u njegovoj neotkrivenoj prirodnoj ljepoti. Nacionalni parkovi kao što su Brownsberg, Središnji prirodni rezervat Surinama i Galibi prirodni rezervat nude spektakularne prizore netaknute prirode. Posjetitelji imaju priliku istražiti bujne tropske šume, promatrati raznolikost flore i faune te doživjeti čari prekrasnih slapova i jezera.

Avanturističkim aktivnostima u Surinamu nema kraja. Od vožnje kajakom duž rijeke ili kanjoninga niz slapove do istraživanja špilja i susreta s divljim životinjama na safariju, posjetitelji će pronaći svoj izazov. Za one koji vole mirniji odmor, plaže uz obalu Atlantskog oceana nude mogućnost opuštanja na bijelom pijesku ili uživanje u vodenim sportovima poput ronjenja ili surfanja.

Kulturna scena Surinama također nudi mnoštvo aktivnosti za posjetitelje. Paramaribo, UNESCO-va svjetska baština, nudi šarmantne ulice ispunjene povijesnim zgradama, tržnicama, muzejima i umjetničkim galerijama. Posjetitelji mogu istražiti bogatu kulturnu baštinu kroz tradicionalne festivale, glazbene nastupe i lokalnu kuhinju koja spaja različite utjecaje.

Surinam je destinacija koja ostavlja neizbrisiv dojam na svoje posjetitelje. Njegova prirodna ljepota, kulturna raznolikost i avanturistički duh privlače one koji žele istražiti neotkrivena odredišta i doživjeti autentično iskustvo. Za putnike koji žele skrenuti s utabanih staza i otkriti skrivene dragulje Južne Amerike Surinam nudi avanturu koja će očarati i nadahnuti.

Iskreno, i bez svih ovih članaka o Južnoj Americi i zemljama Amazonije imala sam veliku želju putovati i istraživati je. Sada je moja želja još veća i jasnija, a nadam se da sam svima jasno dala do znanja zašto i da sam uspjela privući još nekoga. Sretne nam prašume Amazonije.

Gorana Koporan

Posjet povijesnom stadionu Luz

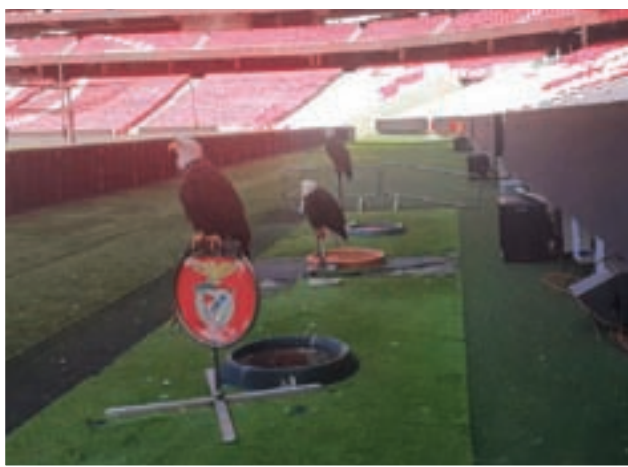

Prije 30 godina (14. rujna 1994.) *Hajduk* je u Splitu odigrao susret lige prvaka protiv *Benfice* (0:0), kojemu su nazočili vjerni navijači legendarnog nogometnog kluba iz Lisabona, koji su kombijem prevalili put dug više od 3.000 km. Prije početka utakmice navijači *Benfice* su na zapadnoj tribini Poljuda razvukli transparent: *Freedom for Croatia* i doživjeli velike ovacije *Hajdukovog* grotla. Na povratku doma u Španjolskoj, blizu portugalske granice, na veliku žalost, doživjeli su prometnu nezgodu u kojoj su život izgubili: **Gullit** (jedan od vođa navijača *No Name Boys*), **Tino** i djevojka **Rita**. U znak solidarnosti, na uzvratni susret koji se igrao 20. studenoga iste godine, put Lisabona kreće splitski kombi s devetero *Torcidinih* fanatika od kojih će trojica (predstavnici centrala Split, Makarska i Zagreb) prije početka susreta (2:1 za *Benficu*), uz specijalnu dozvolu UEFA-e i čelnništva *Benfice*, položiti vijenac za svoje poginule sportske prijatelje na tribinu *No Name Boysa* i izazvati euforiju oduševljenja više od 50.000 vatrenih domaćih navijača. Od tog trenutka *Benfica* i *Hajduk*, odnosno *No Name Boys* i *Torcida* su veliki prijatelji, a prijateljstvo se njeguje i ne zaboravlja nikada.

Hrvatska riječ na Luzu

Zahvaljujući specijalnoj ljubaznosti mojih domaćina, nakon akreditiranja i upoznavanja, dobio sam poseb-

nog vodiča **Luisa** s kojim sam proveo punih sat vremena u razgledanju i upoznavanju ovog fantastičnog sportskog zdanja kojeg navijači *Benfice* s ponosom često nazivaju i *Katedrala*. Kada sam zakoračio na legendarni teren dvostrukog osvajača nekadašnjeg Kupa prvaka (pretječa današnje Lige prvaka) i pogledao prepoznatljivu crvenu boju koja dominira na svakom koraku, sjetio sam se svojih nogometnih snova. Jer svatko tko je odigrao barem jednu utakmicu u životu imao je isti san, a ja sam ih tijekom pionirske i omladinske karijere odigrao negdje oko 400, da jednoga dana istrči na neki od velikih svjetskih stadiona i zaigra protiv nekog od najvećih klubova. Pored *Real*a, *Barcelone*, *Milana*, *Intera*, *Ajasa*, *Bayerna*... tu je i *Benfica*, koja je na klupski krov Europe zasjela dva puta (1961. i 1962.). Ovaj portugalski, ali slobodno možemo reći i jedan od svjetskih, simbola nogometa osnovan je 28. veljače 1904. godine u dijelu grada Lisabona koji se još naziva i *Benfica*, i eto možemo ponosno reći kako je naša *Bačka* (3. kolovoza 1901.) čak tri godine starija. Kako mi je moj domaćin Luis pojasnio, crvena boja dresova je uzeta jer je u to vrijeme ta boja tekstila bila najjeftinija. Prepoznatljiv klupski grb s loptom u sredini natkriva orao raširenih krila koji praktično stoji na latinskom natpisu »E pluribus unum« (Jedan za sve) i simbolizira jedinstvo kluba i njegovih vjernih navijača. Priča o orlu je praktično mitska za *Benficu*, jer prije početka svake domaće utakmice na Luzu, *Aguia Vitoria* (orao pobjede), službena maskota kluba, obleti je-

dan krug oko cijeloga stadiona i potom sleti na svoj stativ. Tijekom cijele godine na stadionu iza gola na južnoj strani, pored Vitorie (ženka), žive još dvije orlice – Gloria (slava) i Luz (svjetlost), a imaju i svog specijalnog timaritelja koji se već više od dva desetljeća bavi ovim prekrasnim maskotama *Benfice*. Orao kao zaštitni znak ovoga legendarnog kluba 38 puta je sletio na šampionski pokal namijenjen prvaku Portugala i 26 puta na trofej koji pripada osvajaču nacionalnog kupa. A zašto su one, već ranije spomenute dvije titule klupskog prvaka Europe za sada jedini euro trofeji, kriv je nekadašnji trener **Bela Gutman**. Naime, trofejni strateg, koji je otkrio **Eusebia**, najboljeg igrača *Benfice* svih vremena, je nakon osvajanja drugog šampionskog naslova 1962. godine zatražio od čelnštva *Benfice* povećanje svoje plaće i honorara. Uprava je odbila njegov zahtjev, a onda je Bela Gutman izrekao čuvenu kletvu: »Proći će 100 godina, a *Benfica* neće osvojiti euro trofej«. Poznati trener je umro 1981. godine, ali njegova kletva i dalje traje. *Benfica* je izgubila osam uzastopnih europskih finala (pet puta u Ligi prvaka), a zanimljivo je istaknuti kako je upravo Eusebio pred posljednje veliko europsko finale protiv *Milana* u Beču (1990.) otišao na Gutmanov grob, kleknuo i zamolio da kletva prestane djelovati. Nije uspjelo jer je *Benfica* poražena 1:0. Nada ostaje i dalje, jer milijuni navijača diljem cijeloga svijeta željno očekuju toliko iščekivani euro trofej. Među njima je i mnogo ljudi s ovih naših prostora jer je u proteklih nekoliko desetljeća mnogo nogometaša iz Srbije i Hrvatske zaigralo u crvenom dresu legendarnog kluba iz Lisabona. Najpoznatiji su svakako **Nemanja Matić** i **Mario Stanić**, a uz njih su još i **Zvonko Živković**, **Ljubinko Drušević**, **Ivan Dudić**, **Miralem Sulejmani**, **Ljubomir Fejsa**, **Filip Đuričić**, **Stefan Mitrović**, **Lazar Marković**, **Luka Jozić**, **Andrija Živković**, **Mile Svilar**, **Tomo Šokota**, **Petar Musa** i dr.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Povijesni uspjeh

Uz četiri zlatne olimpijske medalje (**Maravić** – nogomet, **Petković** – hrvanje, **Mešter** – odbojka i **Štefanek** – hrvanje), osvajanja Kupa sajamskih gradova u stolnom tenisu – *STK Spartak*, te trećeg mjesta u Kupu europskih prvaka u odbojci – *OK Spartak*, nedavni plasman *KK Spartak Office Shoesa* u ABA ligu je, svakako, jedan od najvećih i povijesno značajnih sportskih uspjeha Subotice. U dramatičnom finalu doigravanja ABA 2 lige, tzv. drugog razreda regionalnog košarkaškog natjecanja klubova s prostora nekadašnje zajedničke države, *Spartak* je u dva susreta protiv drugoplasirane *Vojvodine* potvrdio svoju dominaciju tijekom ligaškog dijela šampionata i slavio pobjedu u oba. U Novom Sadu je bilo 74:73, dok je u

velikom finalu na domaćem parketu u maksimalno ispunjenoj subotičkoj Dvorani sportava potvrdio kvalitetu rezultatom 80:74. I sada je punopravni član jedne jake lige u kojoj se, pored najboljih klubova ex Jugoslavije, natječu aktualni euroligaši *Partizan* i *Crvena zvezda*, ali i *Cibona* i *Split*, nekadašnji prvaci Europe. Velika je to stvar za buduću razvoj košarke na sjeveru Bačke, ali i cijele Vojvodine, jer će Subotičani biti u prilici ugostiti odlične momčadi i njihove igrače od kojih su mnogi i s Euroleague i NBA iskustvom. Konačno i *Spartak Office Shoes* ima u svojim redovima **Filipa Barnu**, službeno proglašenog MVP igrača sezone u ABA 2 ligi, mladog kapetana pred kojim je sjajna igračka perspektiva, a igranje u ABA ligi bit će mu odskočna daska za daljnji napredak u profesionalnoj karijeri. Baš kao i za ostale junake u plavo-bijelim *Spartakovim* majicama.

D. P.

Umotvorine

- * Na mirnog magarca dvojica sjedaju.
- * Visoko drvo plod nema.
- * Čak i neprijatelju budi pravedan svjedok.

Vicevi, šale...

Svekrva: Snaho, pospremi kuću!

Snaha: Hoću, malo sutra...

Svekrva: Malo danas, malo sutra, da ti bude lakše!

Djevojka:

– Odlazim od tebe jer si jednostavno previše fokusiran na nogomet!

Momak:

– Ideš na posudbu ili baš transfer?

Mudrolije

- * Ljudi prekasno shvate da lažima ne mogu dobiti ništa, a mogu izgubiti sve.
- * Malo bolje upoznaš stranca i postane ti prijatelj. Malo bolje upoznaš prijatelja i postane ti stranac.
- * Mudrome više koriste neprijatelji nego glupome prijatelji.

Vremeplov – iz naše arhive

Poplavljene kuće u selu Martincima

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Izilica

Ko kod nas ima svog dobra i zna život ko čovik, taj se ne mož potužit da je osto željan kakog blaga ovog svita. Ova naša blagosovena zemlja ne rodi samo tičije mliko, a drugo sve. Zato je kod nas uvijek bilo izilica na glasu, al i popilica.

Bio tako jedan koji se ila nije ni laćo ako se navadi u tanjir ko za drugog čovika. Zdila, kastrona el kotlić, to je razgovor za njega.

Jedared u nedilju bio lip prolićni dan. Žena bila dobre volje, pa je čovika tila iznenadit s dobrom užnom. Prid podne izašla na kapiju da vidi ide l čovik, a on baš skrenio u sokak. On iza ćoške, a dva komšije prid njega. Šta su divanili, žena ne zna, al vidi da joj se čovik malo nećko, pa onda krenio s komšijama u kuću i manio joj da će oma doć.

Ona je čekala, al kad se sitila da će rizanci popit svu čorbu a čovika još nikako nema, najedared se uzjurdumila. Kako ne bi bila srdita?! Spremila je tako lipu užnu, a njemu je baš sad do komšijanja. Naoštrila se i ode rad njeg.

A kako se samo rasrdila kad je prid njim vidila tri zdile tašaka sa sirom! Najedared grabi iz tri zdile i već kašikom zvoni po dno. Žena da pukne od bisa, al se na pragu najedared trglu: sitila se da nije red tarmat svog rođenog čovika prid tuđim svitom. I latila se, pa će ga kobojage lipo sićat da ga i kod kuće čeka užna. Ona lipo, a on smazo poslidnje taške, pa se još i nakosirio:

– Alaj, ženo, neće kuća nikud pobić, a ni ja ne možem skakat odud kad sam se tako napucko da bi se raspuko čim bi se pomako od astala.

Komšije se čudo raspoložile kad su vidile šta on porađiva, pa nude i ženu da malo sidne. I kažu šta je. Eto, kladili su se da njezin čovik neće moć poist dvi zdile tašaka, a on poio prvo i zdilu čorbe i još i treću zdilu tašaka koju su skuvali za svoju ćeljad. Smiju se kako je njezin čovik sve to počistio i samo bi i ženu zadržavali na divanu, al njezin čovik ogrebo zdile i najedared usto, pa će još uvijek srdito:

– Komšije, ja bi još osto drage volje. Za vašu volju bi porubo još zdilicu makar se i raspuko, al me sad nemojte ni silit da ostanem, jel nemam volju ni za šta kad mi ovako idu za petama.

Komšije će ga stišavat i zadržavat pa će branit ženu da ona sirota nije ništa zlo uradila ni kazala, al onaj ode ko oparen i samo mrnđa ženi. Ona ćuti dok nisu odmakli, al onda će:

– E, moj čovče, vidiš kaki si. Ja ti ispekla dva jagnjeta, pa sam se baš rasrdila kad sam vidila da si se nuz moju dobru užnu naužno za tuđim astalom, al to nisam pokazala prid tuđim svitom. Od bisa da crknem-puknem što će mi ostat sve što sam naspremala, al pokazivam lipo lice, a ti mene dočekivaš tako! Još ni sad ne bi kući već se srdiš na mene ko na zlotvora, a moja užna i tolika trudba nek ide u štetu.

Žena počela brojti, pa već i pregaču sprema da tare suze, kad je čovik najedared zagrio i počeo se smijati iz sveg srca.

– Kaka srdžba, ženo! Ta u pete bi te ljubio kad sam vidio da dolaziš rad mene.

– Pa šta si onda zinio na mene ko kaka matora džora?!

– Šta sam? Ta moram se praviti srditi, jel me drugačije ne bi puštili iz gostivi. Pozvali me – kažu, kladili se na mene – pa ja mislio da ću moć udarit dobar temelj našoj užni, a oni izneli prida me tu ritku ranu! Moro sam nakalamit i s njevom užnom, al kake hasne kad ti idu ko vrepći. A najgore ti je kad gladan čovik prizalogaji, jel se onda samo otvori glad. Tvoja srića što si spremila malo mesanca i znaj da ću sad zapravo bit srditi, pa jako, ako užna nije već na astalu, jel kaki sam gladan valjda bi umro od gladi kad bi moro još i čekati na čestiti zalogaj.

To kazo, pa kad je onda potrćo prid ženom, dok ona nije stigla, on naćo već i drugo jagnje.

Prićao Šime Bašić Palković

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Više od pivanja

Posidali. Ponamišćale pregače i marame. Ka' sam mislio da niko neće krenit, baka Janja će: »Čeljadi, ta jeste gledali ovi poslidnji nedilj dana kaka j' tu halabuka bila oko tog pivanja. Oko te Evrovizije, kako zovu. Taman su ovi što miru ko j' najbolji rekli svoje, taman smo se ponadali da će naš pobedit kad ono ništa. Ta kažu da j' i drugi dobro bit, al to j' sam' divan. Nekate virovat, to se sam' tako kaže. Nikom ni drago bit drugi. Kako god da j' natecanje ide se pobedit, prvi se pamtu i slavu. Jest da baš nisam razumila kako se ovaj naš pivač zove, jest da nisam razumila što j' pivo, jest da j' lipo skako pa još svi oko njeg. Jest da mi potli ka' j' sve prošlo u glave još zujalo, al vala to sve tako mora u 've nove muzike. Ta naš je, tribamo za našeg uvijek drukovat štagod da je. Al mlogo šta mi tu ni bilo po volje. I pravo da kažem ni mi bilo pravo ka' sam vidla ko j' pobedio. Ta čeljadi, možda j' tu i bilo kakog pivanja i skakanja, al, čeljadi, nisam mogla pripoznat ko piva. Jel piva žensko, jel muško opravito u žensko«. Strina Evči se oče svitlucu. Zasukiva se. Sa' će baka Janju poklopit. Al malo ko može s baka Janjom izać na kraj. Nju ko poklopi taj vala oma sutra može zaminjit doktora u ambulante jel velečasnog u crkve. Za baka Janju svi kažu da j' ta jila lisičji glava, da zna i što j' dragi Bog zaboravio, na čemu svit stoji. Strina Evča će: »Baka Janjo, ta Vi ni malo, ni malo niste savremeni kako se kaže. Vi ko da živite ni u prošlom viku već u 'nom još prija od prošlog. Ta taka j' danaske muzika, a i pivanje. Ako bi da ti svi razumu i još da pobediš, moraš po engleski sve. To vam je glavni divan u svitu. I ne možeš stajat dok pivaš ko drvena Marija«. »Ček-ček-ček, Evča moja draga, pa nismo vala došli dotle. Naš lipi divan, kako se kaže jezik, da to zaboravimo. Pa onda još i da po engleski skaćemo. Pa mi ako ne držimo do našeg nestaćemo. Zaboravićemo po naški, a skakaćemo po engleski. Majko Sve-ta, neće bit kraj svita jel će oma sutra bit«, baka Marica će. Baka Manda objašnjava kako smo onda mi nagrausili da ako tako bude dalje. Da će nestat i tamburaši, naša stara pisma, igranje i divan. Sva bisna će: »Ako j' tako, ondak možemo zaboravit koji smo, šta smo. Ta čeljadi, zamislite da dođe na modu da tamburaši u svatova pivu na tom engleskom. Pratu, dočekivu mladu i đuevigiju. Svi muški a opravili se, prirušili se u ženske. Kaka će to cirku-komendija bit. Ta to j' gorje neg kraj svita«. Na to će baka Tonka: »Mando, ta i tu j' sve već gotovo. Ta jes vidla da tu više nema ni ženidbe ni udaje. O-ho-ho nji već prija svatova živu, kako kažu, na divlje i dicu podobiju. A da ne divanimo ono kad muški s muškima, ženske sa ženskima živu pa još svatove pravu. Dragi Bože dokle smo dotirali«. U sebe se mislim da j' i na tom trulom zapadu mlogo šta ošlo kud ne triba. Sitio se da j' nike godine pobedila na tom natecanju bradata ženska jel bradati muški opravit u žensko. I onda sam se čudio kaka j' to putvarija. Ja se čudio, al cili svit ko da i nije. Ope' se mislim u sebe, sam' da to kod nas ne dođe. A ope' se mislim da j' možda i došlo, sam' ja ne znam. Kako god, ciguran sam da j' ovo sve više od pivanja, a ako j' više od pivanja, šta može bit drugo neg kaka politika. I ko zna ku' će nas sve to odvest ako nas već ni i dovelo, dragi Bože.

U NEKOLIKO SLIKA

Kraljice

Subotica

Bajmak

Tavankut

Bereg

Traljava gužvara

Nedjeljom i svecima u Baču i okolici od davnina se pravi traljava gužvara. Kao nadjev za ovaj kolač može se stavljati svašta, a najosvježavajući je ako se u njega dodaju višnje. Recept je s nama podijelila **Stanka Čoban** koja je ovaj kolač naučila praviti od svoje bake i mame.

Sastojci za tijesto:

- 1 kg brašna
- 1 svježi kvasac
- 0,5 l mlijeka
- 2 jušne žlice šećera
- 1 žličica soli
- 1 jaje
- 2 dl jogurta
- 50-100 g margarina

Sastojci za fil:

3-4 jušne žlice masti
125 g margarina
4 žumanjka
5-6 jušnih žlica šećera

Sastojci za nadjev:

750 g višanja
prstohvat šećera
prstohvat griza

bjelanjak za premazivanje
šećer u prahu za posipanje

Priprema:

Izmrviti kvasac i dodati šećer i mlijeko. Kada se digne, sipati u posudu s prosijanim brašnom. Dodati preostalo mlijeko, šećer i sol, jaje, jogurt i omekšani margarin te sve sjediniti. Tijesto mijesiti dok ne postane mekano i glatko. Pokriti ga i ostaviti da odmori najmanje pola sata. Za to vrijeme pripremiti fil: umutiti margarin, mast, žumanjke i šećer.

Dignuto tijesto razviti oklagijom koliko god se može (1-2 cm) te ga premazati filom. Tijesto preklopiti s jedne i druge strane, kao za krempitu, te ostaviti da odstoji pola sata. Razvući ga oklagijom na debljinu 2 cm i poredati višnje koje se mogu zasladiti prstohvatom šećera i posuti i prstohvatom griza kako ne bi curile. Kao nadjev, umjesto višanja, u tijesto se mogu staviti suhe grožđice s cimetom, sir, nešto treće ili ostaviti prazno.

Tijesto uviti u rolnu do pola s jedne i do pola s druge strane. Uvrtjeti s jednog i drugog kraja suprotnim smjerom te staviti u dublji pleh. Kolač se zbog ovoga dosta iskida i zbog toga je i dobio naziv traljava gužvara. Ostaviti da odstoji 15-ak minuta i premazati ga s bjelanjkom. Gužvaru peći na 200 stupnjeva dok ne porumeni, tad ju pokriti papirom za pečenje i smanjiti na 150 stupnjeva. Zbog debljine kolača potrebno je peći oko sat vremena.

Kolač po želji posuti šećerom u prahu.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL, SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

SVEČANA AKADEMIJA

UDRUGA BUNJEVAČKIH HRVATA

DUŽIJANCA

prigodom
10 godina rada
Udruge bunjevačkih Hrvata
„Dužijanca“

Utorak, 28. 5. 2024. godine
s početkom u 19 sati

Velika vijećnica Gradske kuće u Subotici